

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

VELIKO VIJEĆE

**POSTUPAK NA TEMELJU ČLANKA 46. STAVKA 4. U
PREDMETU
ILGAR MAMMADOV protiv AZERBAJDŽANA**

(Zahtjev br. 15172/13)

PRESUDA

STRASBOURG

29. svibnja 2019.

Ova je presuda konačna, no može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

**U postupku na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije u predmetu
Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana**

Europski sud za ljudska prava, zasjedajući u velikom vijeću u sastavu:

Angelika Nußberger, *predsjednica*,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Robert Spano,
Ganna Yudkivska,
Helena Jäderblom,
Nebojša Vučinić,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Erik Møse,
Krzysztof Wojtyczek,
Valeriu Griţco,
Dmitry Dedov,
Iulia Antoanella Motoc,
Síofra O’Leary,
Mārtiņš Mits,
Stéphanie Mourou-Vikström,
Alena Poláčková,
Lətif Hüseynov, *suci*,

i Roderick Liddell, *tajnik*,

nakon vijeća održanog iza zatvorenih vrata 20. lipnja 2018.,
24. listopada 2018., 30. siječnja 2019. i 1. travnja 2019. godine
donosi sljedeću presudu koja je usvojena na posljednje navedeni datum:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju pitanja o tome je li Republika Azerbajdžan propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) da se podvrgne presudi Suda u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana* (br. 15172/13, 22. svibnja 2014. („prva presuda Mammadov”), koje je Odbor ministara („Odbor”) uputio Sudu u skladu s člankom 46. stavkom 4. Konvencije dana 5. prosinca 2017. godine.

2. U prvoj presudi Mammadov Sud je utvrdio da je do povrede članka 5. stavka 1. točke (c), članka 5. stavka 4., članka 6. stavka 2. te članka 18. u vezi s člankom 5. došlo u vezi s optužbama za kaznena djela, koje su protiv g. Mammadova iznesene u veljači 2013. godine, i posljedičnim istražnim zatvorom.

3. Ta je presuda postala konačna 13. listopada 2014. godine i tada je na temelju članka 46. stavka 2. Konvencije dostavljena Odboru ministara radi nadzora nad izvršenjem. Odbor ministara u više je navrata ispitao predmet na

svojim sastancima o ljudskim pravima održanima od prosinca 2014. do listopada 2017. godine (vidi u nastavku stavke 45. – 70.). Na 1302. sastanku o ljudskim pravima, koji se održavao od 5. do 7. prosinca 2017. godine, Odbor je na temelju svoje ovlasti nadzora nad izvršenjem presuda iz članka 46. stavka 4. Konvencije i pravila 11. svog Pravilnika donio privremenu rezoluciju kojom je svoje pitanje na temelju članka 46. stavka 4. uputio Sudu (CM/ResDH(2017)429, vidi Prilog).

4. Dana 11. prosinca 2017. godine, u skladu s pravilom 100. (prije pravilo 95.) Poslovnika Suda („Poslovník Suda”), Odbor ministara dostavio je tajniku zahtjev za upućivanje koji je potom dodijeljen velikom vijeću Suda u skladu s pravilom 101. (prije pravilo 96.) Poslovnika Suda.

5. Sastav velikog vijeća određen je u skladu s člankom 31. točkom (b) Konvencije i pravilom 24. Poslovnika Suda.

6. Dana 31. siječnja 2018. godine Vlada je podnijela prigovor na temelju pravila 28. stavka 2. točke (d) Poslovnika Suda zbog izjave predsjednika Suda na službenom otvorenju sudske godine 26. siječnja 2018. godine. Iako je smatrao da prigovor nema nikakvu pravnu osnovu, predsjednik je ipak smatrao da je u najboljem interesu Suda da se povuče iz sastava velikog vijeća. U skladu s pravilom 10. sutkinja Angelika Nußberger preuzela je njegovu dužnost predsjednika velikog vijeća s obzirom na to da potpredsjednici Suda imaju prvenstvo (pravilo 5. stavak 2). Sastav Velikog vijeća izmijenjen je u skladu s time. Vlada je na temelju pravila 9. stavka 1. prigovorila i na nepristranost Suda u cjelini zbog izjave predsjednika Suda od 26. siječnja 2018. godine. Predsjednik velikog vijeća, postupajući u skladu s pravilom 28. stavkom 4., uputio je prigovor novosastavljenom velikom vijeću koje je ispitalo i odlučilo odbaciti prigovor kao potpuno neosnovan.

7. Odbor ministara, Vlada i g. Mammadov podnijeli su pisane komentare (pravilo 102. i pravilo 103. stavak 1. (prije pravilo 97. i pravilo 98. stavak 1.)).

8. Nije zatraženo održavanje rasprave. Nakon vijeća održanog iza zatvorenih vrata 16. travnja 2018. godine veliko vijeće odlučilo je da neće održati raspravu u skladu s pravilom 103. stavkom 2. (prije pravilo 98. stavak 2.). Odbor ministara, Vlada i g. Mammadov podnijeli su dodatne pisane komentare u kojima su odgovorili na prvi krug pisanih komentara.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

A. Činjenično stanje

1. Ilgar Mammadov i događaji zbog kojih je zadržan u istražnom zatvoru

9. G. Mammadov azerbajdžanski je državljanin koji je niz godina uključen u rad različitih političkih organizacija te lokalnih i međunarodnih nevladinih organizacija. Jedna je od osoba koje su 2008. godine osnovale Republikanski alternativni pokret („REAL”), a 2012. godine izabran je za njegovog predsjednika. Nekoliko je godina bio i ravnatelj Škole političkih znanosti u Bakuu, koja je dio mreža škola političkih znanosti povezanih s Vijećem Europe (vidi prvu presudu Mammadov, stavak 6.).

10. G. Mammadov vodio je osobni internetski blog na kojem je komentirao različita politička pitanja. Konkretno, u studenome 2012. godine, nakon što je Nacionalna skupština donijela novi zakon kojim uvodi stroge sankcije za neovlaštena javna okupljanja, G. Mammadov objavio je komentar na svom blogu koji je, prema njegovim tvrdnjama, trebao uvrijediti članove Nacionalne skupštine. Bez navođenja ijednog imena i prezimena istaknuo je, među ostalim, da se Nacionalna skupština sastoji od „prevaranata” i usporedio je cijelo zakonodavno tijelo sa zoološkim vrtom. Te izjave prenesene su u medijima i izazvale su niz naoko bijesnih odgovora od različitih članova Nacionalne skupštine. Ti odgovori, koji su također objavljeni u medijima, bili su svakakvi, od osvetničkih osobnih uvredi do poziva na kažnjavanje i prijetnji sudskim postupkom. G. Mammadov tvrdio je da su parlamentarni zastupnici „privremeno odustali ... od planiranih tužbi” nakon što je pozive na odmazdu protiv njega osudio jedan od potpredsjednika Europske komisije koji je u to vrijeme bio u posjetu državi (ibid., stavak 7.).

11. Početkom siječnja 2013. godine REAL je objavio da razmišlja o predlaganju vlastitog kandidata na predstojećim predsjedničkim izborima u studenome 2013. godine. G. Mammadov sam je objavio da razmatra da se kandidira na izborima. Tvrdio je da se o njegovoj mogućoj predsjedničkoj kandidaturi raspravljalo diljem Azerbajdžana u tom razdoblju (ibid., stavak 8.).

12. Dana 23. siječnja 2013. godine izbili su neredi u gradu Ismayilli, sjeverozapadno od Bakua. Prema izjavama lokalnog stanovništva iz medija neredi su izbili zbog nesreće u kojoj je sudjelovao V.A., sin tadašnjeg ministra rada i socijalne zaštite i nećak tadašnjeg predsjednika Izvršnog tijela okruga Ismayilli („IDEA”). Prema tvrdnjama V.A. je, nakon sudjelovanja u automobilskoj nesreći, vrijeđao i fizički napao putnike iz drugog automobila, koji su bili lokalni stanovnici. Kada su saznali za nesreću, stotine (možda čak

i tisuće) lokalnih stanovnika izašli su na ulice i uništili niz poslovnih prostora (uključujući Hotel Chirag) i druge imovine u Ismayilliju za koju su mislili da je u vlasništvu obitelji V.A.-a (ibid., stavak 9.).

13. Dana 24. siječnja 2013. godine g. Mammadov otputovao je u Ismayilli kako bi iz prve ruke saznao što se dogodilo. Dana 25. siječnja 2013. godine opisao je svoje dojmove s tog putovanja na svom blogu. Dana 28. siječnja 2013. godine g. Mammadov objavio je na svom blogu dodatne informacije o događajima, pri čemu je preuzeo podatke sa službenih internetskih stranica Ministarstva kulture i turizma te Ministarstva poreza te objavio slike tih stranica. Točnije, naveo je da, prema tim izvorima i informacijama objavljenima na V.A.-ovom računu na Facebooku, Hotel Chirag doista jest u vlasništvu V.A.-a. To je bilo potpuno proturječno ranijem demantu koji je izdao predsjednik IDEA-e. Informacije koje je g. Mammadov citirao uklonjene su s prethodno navedenih internetskih stranica Vlade i V.A.-ove stranice na Facebooku u roku od jednog sata od objave g. Mammadova na blogu. No sama objava s bloga u mnogo je navrata citirana u medijima (ibid., stavci 12. – 13.).

14. Dana 29. siječnja 2013. godine g. Mammadov primio je telefonski poziv Odjela za teška kaznena djela Ureda glavnog tužitelja i usmeno je pozvan da pristupi Uredu kako bi ga se ispitalo kao svjedoka. U idućih nekoliko dana u više je navrata ispitan (vidi ibid., stavci 16. – 28.).

15. Dana 4. veljače 2013. godine g. Mammadov optužen je za kaznena djela iz članaka 233. (organizacija radnji protiv javnog reda ili aktivno sudjelovanje u njima) i 315.2 (pružanje otpora državnim službenicima ili nasilje protiv njih, koji predstavljaju prijetnju njihovom životu ili zdravlju) Kaznenog zakona (ibid., stavak 27.).

16. Istog je dana, 4. veljače 2013. godine, g. Mammadov zadržan u istražnom zatvoru na razdoblje od dva mjeseca (do 4. travnja 2013. godine) na temelju odluke Okružnog suda u Nasimi (ibid., stavak 32.).

17. Dana 30. travnja 2013. godine voditelj tima istražitelja odlučio je optužiti g. Mammadova za kaznena djela iz članaka 220.1 (masovni neredi) i 315.2 (pružanje otpora državnim službenicima ili nasilje protiv njih, koji predstavljaju prijetnju njihovom životu ili zdravlju) Kaznenog zakona, čime je izmijenio prvobitne optužbe (ibid., stavak 49.).

18. Prvobitno dvomjesečno razdoblje koje je g. Mammadov proveo u zatvoru potom je produljeno odlukama Okružnog suda u Nasimi od 14. ožujka 2013. (produljeno do 4. lipnja 2013. godine), 15. svibnja 2013. (do 4. rujna 2013. godine) i 14. kolovoza 2013. (do 4. studenoga 2013. godine) (ibid., stavci 44., 51. i 53.). Njegove žalbe protiv prvobitnog rješenja o zatvoru od 4. veljače 2013. (vidi prethodni stavak 16.) i rješenja o produljenju odbačene su (ibid., stavci 34. – 39., 45. – 46. i 53.). Zahtjev g. Mammadova za zamjenu zatvora kućnim pritvorom i zahtjev za otpust uz jamčevinu također su bili neuspješni (ibid., stavci 40. – 42. i 47. – 48.).

2. Kazneni postupak

19. Postupak protiv g. Mammadova, koji je uključivao ukupno osamnaest optuženika, počeo je u studenome 2013. godine. Dana 4. studenoga 2013. godine Sud za teška kaznena djela u Shakiju održao je pripremno ročište u ovom predmetu (vidi *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana (br. 2)*, br. 919/15, stavci 21. et seq., 16. studenoga 2017.) („druga presuda Mammadov”). U postupku, koji je on proveo u istražnom zatvoru, održano je tridesetak ročišta (ibid., stavak 26.).

20. Dana 17. ožujka 2014. godine Sud za teška kaznena djela u Shakiju donio je presudu u kojoj ga je proglasio krivim po optužnici i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od sedam godina (ibid., stavak 94.).

21. Dana 24. rujna 2014. godine, nakon žalbe g. Mammadova, Žalbeni sud u Shakiju potvrdio je osudu i kaznu (ibid., stavak 121.).

22. U studenome 2014. godine g. Mammadov podnio je kasacijsku žalbu Vrhovnom sudu. Na prvom ročištu održanom 13. siječnja 2015. godine Vrhovni sud odlučio je, s obzirom na izostanak prigovora, da će odgoditi daljnja ročišta u predmetu na neodređeno razdoblje jer mu je potrebno više vremena za ispitivanje spisa (ibid., stavci 123. – 124.).

23. Ročište je nastavljeno 13. listopada 2015. godine. Odlukom na taj datum Vrhovni sud ukinuo je presudu Žalbenog suda u Shakiju od 24. rujna 2014. jer je utvrdio da niži sud nije dostatno obrazložio zašto je odbio zahtjeve obrane za saslušanje dodatnih svjedoka i ispitivanje drugih dokaza te da je time prekršio domaća postupovna pravila i zahtjeve iz članka 6. Konvencije. Predmet je vraćen Žalbenom sudu na ponovni postupak (ibid., stavci 124. – 125.).

24. Dana 29. travnja 2016. godine, nakon ponovnog ispitivanja spisa predmeta i ispitivanja dodatnih dokaza, Žalbeni sud u Shakiju donio je presudu kojom je potvrdio osudu i kaznu g. Mammadova (ibid., stavak 127. – 129.).

25. Žalbeni sud uzeo je u obzir činjenicu da je Sud u prvoj presudi Mammadov utvrdio da je došlo do povrede članka 5. stavka 1. točke (c), no zaključio je da je taj zaključak neosnovan. Umjesto toga je, nakon saslušanja niza svjedoka, zaključio da je bilo dovoljno dokaza za optuživanje i osuđivanje g. Mammadova za kaznena djela koja su mu stavljena na teret. Nije se osvrnuo na povrede drugih članaka Konvencije iz prve presude Mammadov. Uputio je na objave g. Mammadova na Facebooku i blogu koje „potiču na neposluh” i utvrdio sljedeće:

„Okolnosti predmeta nedvojbeno dokazuju da su Ilgar Mammadov i Tofig Yagublu 24. siječnja 2013. otputovali u grad Ismaili te organizirali masovne neredе, koji su doveli do napada na ured lokalne samouprave u otprilike 17:00 h koji su počinili lokalni stanovnici, i sudjelovali u njima...

Sudski kolegij primjećuje da su Ilgar Mammadov i Tofig Yagublu stigli iz Bakua i uspjeli su unutar dva sata pretvoriti spontana okupljanja u organizirane masovne neredе: iako bi se to moglo činiti čudno u uobičajenim okolnostima, situacija je bila napeta,

lokalno stanovništvo osudilo je predsjednika Izvršnog tijela N. Alekperova i bilo je uzbuđeno, a „situacija je bila zapaljiva”, kako je primijetio Ilgar Mammadov. Ilgar Mammadov i Tofig Yagublu iskoristili su takve okolnosti te su protuvladinim sloganima privukli pozornost gomile, rasplamsali emocije i počinili prethodno opisana kaznena djela.”

26. Dodao je:

„Sudski kolegij zaključio je da je u skladu s odredbama članaka 143. – 146. Zakona o kaznenom postupku, prikupljeno dovoljno dokaza te da su oni opsežno i objektivno ispitani pred prvostupanjskim sudom. Članci 220.1 i 315.2 Kaznenog zakona Republike Azerbajdžan ispravno su primijenjeni na optuženike Yagublua Tofiga Rashida i Mammadova Ilgara Eldara.”

27. G. Mammadov podnio je 21. lipnja 2016. godine drugu kasacijsku žalbu Vrhovnom sudu. Pravomoćnom odlukom od 18. studenoga 2016. Vrhovni sud potvrdio je presudu Žalbenog suda u Shakiju od 29. travnja 2016. (ibid., stavak 149.). G. Mammadov zadržan je u zatvoru od tog trenutka do 13. kolovoza 2018. godine (vidi u nastavku stavak 32.).

28. Nakon što je druga presuda Mammadov Suda (vidi prethodne stavke 74. – 80.) postala konačna 5. ožujka 2018. godine, g. Mammadov ponovno je podnio žalbu Vrhovnom sudu Azerbajdžana radi obnove njegova predmeta. Dana 29. lipnja 2018. godine Plenum Vrhovnog suda prihvatio je njegovu žalbu, obnovio njegov predmet i vratio ga na ponovni postupak Žalbenom sudu u Shakiju.

29. Dana 13. kolovoza 2018. godine Žalbeni sud u Shakiju preispitao je presudu Suda za teška kaznena djela u Shakiju kojom je 17. ožujka 2014. godine prvobitno osuđen g. Mammadov. Tijekom žalbenog postupka ponovno su saslušani g. Mammadov i tužiteljstvo. Nitko nije iznio nove informacije.

30. Žalbeni sud ponovno je ispitao dokaze i podsjetio da su prema dobro utvrđenoj sudskoj praksi Suda domaći sudovi u boljem položaju da ocijene dokaze. Nakon preispitivanja dokaza koje su dostavili policijski službenici smatrao je da je „sigurno da ne postoji nikakva pravna osnova na temelju koje bi se doveli u sumnju [njihovi] iskazi”. Zatim je preispitao ostale prvobitne iskaze svjedoka i dokaze. U odluci od 29. travnja 2016. potvrdio je zaključak da je „prikupljeno dovoljno dokaza te da su oni opsežno i objektivno ispitani pred prvostupanjskim sudom”. Zaključio je:

„Stoga, nakon preispitivanja žalbi, sud utvrđuje da je presuda Suda za teška kaznena djela u Shakiju od 17. ožujka 2014., kojom je optuženik Ilgar Mammadov proglašen krivim na temelju članaka 220.1 i 315.2 Kaznenog zakon i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest godina na temelju članka 220.1 Kaznenog zakona i u trajanju od četiri godine na temelju članka 315.2 Kaznenog zakona te sveukupno na sedam godina djelomičnim spajanjem tih kazni na temelju članka 66.3 Kaznenog zakona, bila zakonita i osnovana.”

31. Kad je riječ o izricanju kazne, Žalbeni sud naveo je kako slijedi:

„Sud također primjećuje da se osuđenik, tijekom uvjetne kazne, ne oslobađa kaznene odgovornosti. Kada se kazna koju nameće presuda ne izvrši, ona se izdržava u posebnoj zakonski propisanom obliku.

Uzimajući u obzir osobnost osuđenika Ilgara Mammadova, činjenicu da skrbi za maloljetno dijete, nepostojanje prethodne kaznene evidencije, činjenicu da je izdržao većinu kazne i da nije počinio nikakvo nezakonito djelo tijekom boravka u zatvoru, kao i izostanak bilo kakve žalbe ili tužbe podnesene izravno protiv njega u vezi s počinjenim kaznenim djelom, sud smatra da se on može rehabilitirati bez izdržavanja ostatka kazne i bez izolacije od javnosti. Stoga sud smatra da je primjena članka 70. Kaznenog zakona Republike Azerbajdžan i uvjetno izvršenje ostatka kazne, zajedno s određivanjem vremena provjeravanja, u skladu sa zakonom i prikladno u kontekstu ostvarivanja cilja kazne.”

32. Žalbeni sud odlučio je da neizdržani dio kazne od jedne godine, pet mjeseci i 21 dana treba oduzeti od trajanja njegove konačne kazne. Primjenom članka 70. Kaznenog zakona Republike Azerbajdžan odredio mu je vrijeme provjeravanja od dvije godine koji će isteći 13. kolovoza 2020. godine. G. Mammadov otpušten je iz zatvora na dan kad je Žalbeni sud donio presudu – 13. kolovoza 2018. godine. Žalbeni sud naveo je:

„Za nadzor ponašanja osuđenika odgovoran je Odjel za izvršenje i uvjetne osude u njegovu prebivalištu. U skladu s člankom 70.5 Kaznenog zakona Ilgar Mammadov tijekom vremena provjeravanja ne smije mijenjati prebivalište, a da o tome prethodno ne obavijesti nadzorno tijelo, mora se odazvati u prostorije tijela na poziv tog tijela, ne smije napustiti zemlju i svojim ponašanjem mora dokazati da se popravio.”

B. Prva presuda Mammadov

33. U prvoj presudi Mammadov od 22. svibnja 2014., koja je postala konačna 13. listopada 2014. godine, Sud je utvrdio da je do povrede članka 5. stavka 1. točke (c), članka 5. stavka 4., članka 6. stavka 2. te članka 18. u vezi s člankom 5. došlo u vezi s optužbama za kaznena djela, koje su protiv g. Mammadova iznesene u veljači 2013. godine jer je on na svom blogu javno prokazao službenu verziju nereda u Ismayilliju koji su se dogodili 23. siječnja 2013. godine, i posljedičnim istražnim zatvorom (vidi prethodne stavke od 9. do 18.). Dosudio je g. Mammadovu iznos od 20.000,00 eura (EUR) na ime naknade nematerijalne štete i 2.000,00 eura (EUR) na ime naknade troškova i izdataka.

34. Sud je utvrdio da je g. Mammadov uhićen i zadržan u zatvoru iako nije postojala nikakva osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo, što predstavlja povredu članka 5. stavka 1. točke (c) (vidi prvu presudu Mammadov, stavci 99. – 101.)¹:

---

1. G. Mammadov podnio je 19. prosinca 2014. godine još jedan zahtjev povezan s tim postupkom.

„99. Iz navedenih razloga Sud smatra da nikakve konkretne činjenice ni informacije koje bi izazvale sumnju kojom bi se opravdalo uhićenje podnositelja zahtjeva nisu navedene ni iznesene u istražnom postupku te da se pokazalo da iskazi R.N.-a i I.M.-a, koji su tek kasnije izneseni pred Sud, ne sadržavaju takve činjenice ni informacije. Nadalje, nije se pokazalo da su vlasti, nakon uhićenja podnositelja zahtjeva i tijekom cijelog razdoblja njegova boravka u zatvoru koje je obuhvaćeno ovim predmetom, pribavile bilo kakve nove informacije ili dokaze u tom pogledu.

100. Sud uzima u obzir činjenicu da je podnositelju zahtjeva suđeno u vezi s ovim predmetom (boravak podnositelja zahtjeva u zatvoru tijekom suđenja, kao i sama ročišta, nikada nisu bili predmet prigovora pred Sudom). Međutim, to ne utječe na zaključke Suda povezane s ovim prigovorom, u kojem se poziva Sud da ispita je li lišavanje podnositelja zahtjeva slobode tijekom istražnog postupka bilo opravdano na temelju informacija ili činjenica dostupnih u predmetnom razdoblju. U tom pogledu, uzimajući u obzir prethodnu analizu, Sud utvrđuje da iznesen materijal ne zadovoljava minimalni standard iz članka 5. stavka 1. točke (c) Konvencije u smislu osnovane sumnje koja treba postojati da bi se osoba mogla uhititi i zadržati u zatvoru. Stoga nije na zadovoljavajući način pokazano da je, tijekom razdoblja koje je Sud u ovom predmetu razmatrao, podnositelj zahtjeva bio lišen slobode zbog ‚osnovane sumnje‘ da je počinio kazneno djelo.

101. Stoga je došlo do povrede članka 5. stavka 1. točke (c) Konvencije.”

35. Također je utvrdio da su domaći sudovi na prvom i žalbenom stupnju svoje odlučivanje sveli na automatsko potvrđivanje zahtjeva tužiteljstva, a da pritom nisu proveli stvarnu kontrolu zakonitosti zadržavanja u zatvoru, što je dovelo do povrede članka 5. stavka 4.

36. Podsjećajući na činjenicu da za optužbe protiv g. Mammadova nije postojala osnovana sumnja, Sud je potom utvrdio da je stvarna svrha spornih mjera bilo ušutkavanje ili kažnjavanje g. Mammadova jer je kritizirao vladu i pokušao proširiti informacije koje je on smatrao istinitima, a koje je vlada pokušavala sakriti (ibid., stavci 141. – 143., citirano u nastavku u stavku 187.).

37. Stoga je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. (ibid., stavak 144.).

38. Sud je utvrdio i da je došlo do povrede prava g. Mammadova na pretpostavku nevinosti iz članka 6. stavka 2. zbog izjava koje su glavni tužitelj i ministar unutarnjih poslova dali medijima, u kojima potiču javnost da vjeruju da je g. Mammadov kriv (ibid., stavci 127. – 128.).

C. Nadzor nad izvršenjem prve presude Mammadov koji provodi Odbor ministara

1. Postupak prije sastanaka o ljudskim pravima Odbora ministara

39. Nakon što je postala konačna 13. listopada 2014. godine, prva presuda Mammadov dostavljena je Odboru ministara radi nadzora nad njezinim izvršenjem u skladu s člankom 46. stavkom 2. (vidi prethodni stavak 3.).

40. Dana 26. studenoga 2014. godine Vlada je poduzela svoj prvi postupovni korak u postupku izvršenja (vidi stavak 102.), odnosno Odboru je dostavila Akcijski plan (vidi DH-DD(2014)1450).

41. Vlada je u Akcijskom planu obavijestila Odbor o statusu domaćeg kaznenog postupka, odnosno da je na temelju činjenica ispitanih u prvoj presudi Mammadov g. Mammadov osuđen presudom Suda za teška kaznena djela u Shakiju od 17. ožujka 2014., koju je Žalbeni sud u Shakiju potvrdio presudom od 24. rujna 2014. godine. U tijeku je bio postupak povodom kasacijske žalbe koju je on podnio protiv presude Žalbenog suda (vidi stavke od 19. do 22.).

42. Vlada je zatim citirala odluku Plenuma Vrhovnog suda od 3. studenoga 2009. u dijelu u kojem govori o „sudskoj primjeni zakonodavstva u ispitivanju zahtjeva za primjenu preventivne mjere zadržavanja optuženika u pritvoru”.

43. Nakon što je navela mjere koje su „poduzete ili se namjeravaju poduzeti kako bi se izvršila presuda Suda”, Vlada je napomenula da je prva presuda Mammadov dostavljena Vrhovnom sudu „kako bi je on uzeo u obzir u ispitivanju kasacijske žalbe podnositelja zahtjeva”.

44. Ured zastupnika Vlade planirao je i organizirati, zajedno s Vrhovnim sudom, niz obuka za suce prvostupanjskih i žalbenih sudova o provedbi odluke Plenuma od 3. studenoga 2009. Naposljetku, u Akcijskom planu predviđeno je i održavanje obuke za tužitelje o načelu pretpostavke nevinosti i obvezi dostave spisa tužiteljstva na kontrolu sudovima radi provjere postojanja „osnovane sumnje”. Navedeno je i da će detaljni vremenski raspored provedbe tih mjera biti dostavljen Odboru u dogledno vrijeme, nakon što se poduzmu potrebne pripreme.

2. Postupak u razdoblju od sastanka o ljudskim pravima Odbora ministara održanog u prosincu 2014. godine do njegova sastanka o ljudskim pravima održanog u prosincu 2016. godine

(a) Pregled

45. Nakon što je Vlada dostavila Akcijski plan (vidi prethodne stavke od 40. do 44.), Odbor ministara ispitao je predmet na svom prvom tromjesečnom sastanku o ljudskim pravima koji se održao nakon što je presuda postala konačna (1214. sastanak o ljudskim pravima (2. – 4. prosinca 2014.), vidi u nastavku i stavak 100.). Njegovo ga je Tajništvo izvijestilo kako slijedi:

„Povreda članka 18. u vezi s člankom 5. dovodi u sumnju osnovanost kaznenog postupka pokrenutog protiv podnositelja zahtjeva.

...

Stoga bi bilo korisno kada bi vlasti obavijestile Odbor o mjerama koje nadležne vlasti i tijela (točnije, Ured tužiteljstva i Vrhovni sud) namjeravaju poduzeti kako bi uzeli u obzir zaključke Suda i, koliko je to moguće, uklonili posljedice te povrede za podnositelja zahtjeva u okviru tekućeg kaznenog postupka pred Vrhovnim sudom. S

obzirom na ozbiljne zaključke Suda u ovom predmetu otpust podnositelja zahtjeva bila bi prva predstojeća važna mjera koja mora biti prioritetna i provesti se bez odgode u skladu s domaćim postupcima.”

Odbor ministara na tom je sastanku svrstao predmet u „postupak pojačanog nadzora” jer u njemu treba poduzeti „hitne pojedinačne mjere” i jer je u njemu otkriven „složen problem” (vidi u nastavku stavak 101.). Nakon razmatranja presude, zaprimanja Akcijskog plana i izvješća njegova Tajništva Odbor je donio sljedeću odluku:

„Zamjenici

1. kad je riječ o pojedinačnim mjerama, a uzimajući u obzir okolnosti predmeta, pozvali su vlasti da osiguraju otpust podnositelja zahtjeva bez odgode;

2. s obzirom na zabrinjavajuća izvješća o zdravstvenom stanju podnositelja zahtjeva pozvali su vlasti da hitno poduzmu sve potrebne mjere i brzo dostave informacije o poduzetome;

3. pozvali su vlasti da ukažu na daljnje mjere koje su poduzete ili se namjeravaju poduzeti kako bi se izvršila presuda Suda te da, koliko je to moguće, brzo uklone preostale posljedice utvrđenih teških povreda za podnositelja zahtjeva;

4. u tom su kontekstu primijetili da je i dalje u tijeku kazneni postupak pred Vrhovnim sudom, čije je pokretanje kritizirao Europski sud;

5. podsjetili su na opći problem proizvoljne primjene kaznenog zakonodavstva u svrhu ograničavanja slobode izražavanja i naveli su da su posebno zabrinuti zbog utvrđenja povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije;

6. stoga su pozvali azerbajdžanske vlasti da bez odgode dostave konkretne i sveobuhvatne informacije o mjerama koje su poduzete ili se namjeravaju poduzeti kako bi se spriječilo pokretanje kaznenog postupka bez legitimne osnove te da osiguraju učinkovitu sudsku kontrolu takvih pokušaja Ureda tužiteljstva;

7. naveli su da su zabrinuti zbog toga što Ured glavnog tužitelja i članovi vlade opetovano krše načelo pretpostavke nevinosti iako je Sud od 2010. godine donio nekoliko presuda u kojima su precizno navedene konvencijske pretpostavke u tom pogledu, te su ustrajali na tome da je potrebno brzo i odlučno djelovati kako bi se spriječile slične povrede u budućnosti;

...”

46. U tom je razdoblju u kontekstu pojedinačnih mjera Odbor ministara obaviješten da je g. Mammadov Vrhovnom sudu podnio kasacijsku žalbu protiv odluke Žalbenog suda u Shakiju od 24. rujna 2014. (vidi prethodne stavke 21. – 22.). Dana 13. siječnja 2015. godine Vrhovni sud odgodio je žalbeni postupak na neodređeno razdoblje, a Odbor je na svom sastanku održanom 12. ožujka 2015. godine donio privremenu rezoluciju u kojoj je zahtijevao otpust g. Mammadova „bez odgode” (vidi CM/ResDH(2015)43). Vrhovni sud naposljetku je donio presudu 13. listopada 2015. godine kojom je ukinuo presudu Žalbenog suda u Shakiju (vidi prethodni stavak 23.). Nakon ispitivanja te presude Odbor je zaključio da Vrhovni sud nije uzeo u obzir zaključke iz prve presude Mammadov. Prilikom ispitivanja predmeta na 1243. sastanku o ljudskim pravima (8. – 9. prosinca 2015.) Odbor:

„3. ponovno je ustrajao na tome da vlasti trebaju osigurati otpust podnositelja zahtjeva bez daljnje odgode...

...

4. primijetio je da je Vrhovni sud Azerbajdžana odredio samo djelomičnu kasaciju, u kojoj se ne uzimaju u obzir zaključci Europskog suda u predmetu podnositelja zahtjeva, a posebno ne oni [zaključci] koji se odnose na povredu članka 18. u vezi s člankom 5.;

...”

47. Odbor ministara nastavio je pratiti događaje povezane s osudom i žalbom g. Mammadova (vidi prethodne stavke 19. – 27.). Primijetio je da je Žalbeni sud u Shakiju, nakon odluke Vrhovnog suda, 29. travnja 2016. godine ponovno ispitao predmet g. Mammadova i potvrdio njegovu osudu (vidi prethodni stavak 24.). Dana 21. lipnja 2016. godine podnositelj zahtjeva ponovno je Vrhovnom sudu podnio žalbu protiv odluke Žalbenog suda u Shakiju (vidi prethodni stavak 27.).

48. Do lipnja 2016. godine Odbor ministara ispitao je predmet na svakom tromjesečnom sastanku o ljudskim pravima (vidi u nastavku stavak 100.). Počevši od lipnja 2016. godine, odlučio je ispitivati situaciju g. Mammadova na redovnim mjesečnim sastancima, ali i nastaviti je ispitivati na svakom sastanku o ljudskim pravima Odbora.²

(b) Informacije dostavljene Odboru ministara

49. Od prosinca 2014. do prosinca 2016. godine Odbor ministara zaprimio je devetnaest informativnih podnesaka g. Mammadova o pojedinačnim mjerama u ovom predmetu, koje je on dostavio na temelju pravila 9. Pravilnika (vidi u nastavku stavke 89. i 93.) i to otprilike po jedan podnesak svakih četrnaest dana. Prigovorio je na boravak u zatvoru te naveo da presuda nije izvršena jer nije još otpušten, da domaći sudovi nisu uzeli u obzir zaključke suda u obnovljenom postupku te da domaći sudovi predugo razmatraju njegov predmet. G. Mammadov također je ustvrdio da je u zatvoru napadnut i zlostavljan te da su članovi njegove obitelji dobili prijetnje.

50. Osim prvobitnog Akcijskog plana dostavljenog 26. studenoga 2014. godine (vidi prethodni stavak 40.), u tom je razdoblju Vlada podnijela Odboru ministara još tri podneska na temelju pravila 8. Pravilnika (vidi u nastavku stavak 92.) u kojima je odgovorila na podneske g. Mammadova. Dana 15. prosinca 2014. godine (vidi DH-DD(2014)1521) i 5. kolovoza 2015. godine (vidi DH-DD(2015)780) dostavila je informacije o tome da je zdravlje g. Mammadova zadovoljavajuće. Dana 7. ožujka 2016. godine (vidi DH-DD(2016)261) obavijestila je da je nacionalnim pravom utvrđeno da se on

---

2. Sažetak postupka izvršenja opisan je na predstavljanju predmeta na 1273. sastanku o ljudskim pravima Odbora ministara (6. – 8. prosinca 2016. (vidi CM/Notes/1273/Item H46-3)).

mora pojaviti na ročištima u svom predmetu i da se stoga predmet prenosi Žalbenom sudu u Shakiju.

51. Na temelju pravila 9. Pravilnika (vidi u nastavku stavak 93.) nevladina organizacija Freedom Now podnijela je jednak podnesak Odboru ministara 26. studenoga 2014. godine (vidi DH-DD(2015)844). Navela je da Azerbajdžan nije izvršio presudu Suda jer nije otpustio g. Mammadova niti je zaustavio domaći sudski postupak protiv njega te jer nije pripremio izvediv plan za suzbijanje političkih progona. Pozvala je Odbor da pokrene postupak na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije.

52. Dvije nevladine organizacije, Helsinška zaklada za ljudska prava i Javno udruženje za pomoć slobodnoj ekonomiji, podnijele su zajednički informativni podnesak 6. ožujka 2015. godine (vidi DH-DD(2015)264). Kritizirale su sadržaj Akcijskog plana vlasti iz 2014. godine (vidi prethodni stavak 40.) te su, upućujući na druge tekuće predmete protiv Azerbajdžana pred Sudom, istaknule da je sve prisutnija primjena kaznenog zakonodavstva u svrhu progona osoba koje ostvaruju svoju slobodu izražavanja.

(c) Odluke i privremene rezolucije koje je Odbor ministara donio u tom razdoblju

53. Tijekom ispitivanja predmeta na devet sastanaka do prosinca 2016. godine, uključujući i prosinac, Odbor ministara donio je tri privremene rezolucije i šest odluka (jednu na svakom sastanku o ljudskim pravima na kojem je predmet ispitivan, a nije donesena privremena rezolucija).

54. U svim odlukama i rezolucijama Odbor ministara ustrajao je na tome da bi g. Mammadov trebao odmah biti otpušten i da bi trebalo dostaviti informacije o općim mjerama predviđenima za izvršenje presude. Izričaj Odbora jasno je ukazivao na sve veću zabrinutost oko činjenice da je g. Mammadov i dalje u zatvoru unatoč višestrukim zahtjevima da ga se otpusti.

55. Odbor ministara iskazao je svoju zabrinutost prvo općenito azerbajdžanskim vlastima, a zatim i najvišim vlastima u Azerbajdžanu. Od 1236. sastanka o ljudskim pravima (24. rujna 2015.) pozivao je Vijeće Europe u cjelini i države članice pojedinačno da upotrijebe sva dostupna sredstva kako bi osigurale da Azerbajdžan ispuni svoje obveze iz presude.

56. Odbor je ukazao i na to da će upotrijebiti sva sredstva koja su Organizaciji na raspolaganju, uključujući ona na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije (vidi u nastavku 58.).

57. Posljednju privremenu rezoluciju u tom razdoblju Odbor ministara donio je na 1259. sastanku o ljudskim pravima (7. – 9. lipnja 2016. (vidi CM/Res/DH(2016)144)). U njoj se navodi:

„Odbor ministara, u skladu s odredbom članka 46. stavka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kojom je propisano da Odbor nadzire izvršenje konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava („Sud“), u nastavku;

izražavajući duboko žaljenje zbog toga što, unatoč zaključcima Suda o bitnim nedostacima u kaznenom postupku pokrenutom protiv njega i unatoč opetovanim zahtjevima Odbora, podnositelj zahtjeva još uvijek nije otpušten;

podsjecajući na to da je nedopustivo da u državi podložnoj vladavini prava osoba i dalje bude lišena slobode na temelju postupka pokrenutog protivno Konvenciji s ciljem da je se kazni zbog toga što je kritizirala vladu;

podsjecajući na to da je obveza podvrgavanja presudama Suda bezuvjetna;

USTRAJE na tome da najviša nadležna tijela tužene države poduzmu sve potrebne mjere kako bi osigurale da se Ilgar Mammadov otpusti bez daljnje odgode;

ISKAZUJE odlučnost Odbora da svim sredstvima dostupnima Organizaciji osigura da Azerbajdžan ispuni svoje obveze iz te presude;

ODLUČUJE s obzirom na navedeno da će situaciju podnositelja zahtjeva ispitivati na svakom redovnom sastanku i svakom sastanku o ljudskim pravima Odbora sve do njegova otpusta.”

58. U posljednjoj odluci donesenoj u tom razdoblju na 1273. sastanku o ljudskim pravima (6. – 8. prosinca 2016.) navodi se:

„Zamjenici

1. primjećujući iznimno zabrinuti da više od dvije godine nakon konačne presude Europskog suda i unatoč opetovanim zahtjevima Odbora ministara i glavnog tajnika tuženoj državi da ga otpusti podnositelj zahtjeva i dalje je u zatvoru;

2. podsjećajući na prethodne odluke i privremene rezolucije Odbora ministara, osobito opetovane zahtjeve Odbora za hitni otpust podnositelja zahtjeva;

3. izražavajući duboko žaljenje zbog toga što je kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva pred Vrhovnim sudom zaključen 18. studenoga 2016. godine, a da pritom nisu uzete u obzir posljedice povreda koje je utvrdio Europski sud, osobito povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije;

4. oštro su ponovili da nije prihvatljivo da u državi podložnoj vladavini prava osoba i dalje bude lišena slobode na temelju postupka provedenog protivno Konvenciji s ciljem da je se kazni zbog toga što je kritizirala vladu i da je, posljedično, proizvoljni boravak Ilgara Mammadova u zatvoru teška povreda obveza iz članka 46. stavka 1. Konvencije;

5. potvrdili su svoju odlučnost da osiguraju provedbu presude aktivnim razmatranjem upotrebe svih sredstava koja su Organizaciji na raspolaganju, uključujući ona na temelju članka 46. stavka 4. Europske konvencije o ljudskim pravima;

6. naposljetku su iskazali duboku zabrinutost zbog toga što vlasti nisu dostavile nikakve informacije o općim mjerama koje su poduzete ili se namjeravaju poduzeti kako bi se spriječile povrede vladavine prava koje proizlaze iz zloupotrebe ovlasti kakva je utvrđena u presudi Europskog suda; u tom pogledu potiču Azerbajdžan da se upusti u smisleni dijalog s Odborom ministara.”

3. Postupak u 2017. godini

59. Glavni tajnik Vijeća Europe izvršio je svoju ovlast iz članka 52. Konvencije i imenovao predstavnika da posjeti Baku. Dana 11. siječnja 2017. godine predstavnik je prisustvovao sastancima na Vrhovnom sudu, u Uredu

tužiteljstva, Ministarstvu pravosuđa i Upravi predsjednika Azerbajdžana kada se raspravljalo o pitanjima povezanim s izvršenjem presude.

60. Dana 10. veljače 2017. godine predsjednik Azerbajdžana potpisao je izvršnu uredbu. Prema analizi Tajništva na 1280. sastanku o ljudskim pravima (7. – 10. ožujka 2017. (CM/Notes/1280/H46-2)) u uredbi je predviđeno donošenje niza mjera. Među ostalim, predviđeno je donošenje mjera koje se odnose na:

„...sprečavanje proizvoljnih uhićenja, liberalizaciju kaznene politike, obvezu strogog poštovanja kaznenopravnih načela i općih osnova za izricanje kazne, iskorjenjivanje ‚nepostupovnih stavova tijekom kaznenog progona i izvršenja kazni‘ ili provedbu strožih mjera za konkretnu borbu protiv zloupotrebe ovlasti. U izvršnoj uredbi također je predviđen rok od dva mjeseca za izradu nacrtu zakona konkretno o dekriminalizaciji određenih kaznenih djela, posebno u području gospodarstva, zatim šira upotreba alternativni kazni zatvora i ‚šira primjena zamjene ostatka kazne zatvora lakšom kaznom, uvjetnim otpustom i uvjetnom kaznom‘. Preporučuje se i domaćim sudovima da ispitaju postojanje osnovane sumnje da je pojedinac počinio kazneno djelo, kao i osnove za uhićenje, kada odlučuju o mjerama osiguranja te argumente u korist alternativnih mjera. Osim toga, preporučuje se Vrhovnom sudu da osigura stalnu analizu sudske prakse o uhićenju i izricanju kazne zatvora te da razvije pošteni sudsku praksu u tom području.”

61. Odbor ministara donio je sljedeću odluku na 1280. sastanku:

„1. podsjećajući na svoje prethodne odluke i privremene rezolucije u kojima je zahtijevao hitni otpust Ilgara Mammadova, osobito na odluku iz prosinca 2016. u kojoj je potvrdio svoju odlučnost da osigura provedbu presude aktivnim razmatranjem upotrebe svih sredstava koja su Organizaciji na raspolaganju;

2. ponavljajući iznimno zabrinuto da je on i dalje u zatvoru;

3. u tom pogledu sa zanimanjem je primio na znanje odlučnost azerbajdžanskih vlasti da razmotre sva rješenja za izvršenje presude *Ilgar Mammadov* o kojima se raspravljalo na misiji predstavnika glavnoj tajnika, kao i nedavnu izvršnu uredbu predsjednika u kojoj se predviđaju obećavajuće mjere za izvršenje te presude;

4. pozvao je vlasti da redovito obavještavaju Odbor o konkretnim mjerama donesenima na temelju izvršne uredbe, a osobito onim mjerama koje omogućuju otpust Ilgara Mammadova bez daljnje odgode;

5. primio je na znanje da su azerbajdžanske vlasti na sastanku napomenule da je u prosincu 2015. godine isplaćena pravedna naknada Ilgaru Mammadovu ...; pozvao ih je da tu informaciju potvrde u pisanom obliku;

...”

62. Na 1288. sastanku o ljudskim pravima (6. – 7. lipnja 2017.) Odbor ministara donio je odluku u kojoj je podsjetio na odredbe odluke s prethodnog sastanka, zahtijevao „bezuvjetni” otpust g. Mammadova i potaknuo hitnu provedbu izvršne uredbe.

63. Odbor ministara ispitao je predmet na 1293. (redovnom) sastanku (13. rujna 2017.). Na tom je sastanku glavni tajnik Vijeća Europe pozvao Odbor ministara da pokrene postupak na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije ako se situacija g. Mammadova ne promijeni.

64. Odbor ministara zatim je ispitao predmet na 1294. sastanku o ljudskim pravima (19. – 21. rujna 2017.). Primio je na znanje informacije koje su azerbajdžanske vlasti dostavile 6. rujna 2017. godine (vidi DH-DD(2017)951) o tome da je parlamentu dostavljen nacrt zakonodavnih izmjena Kaznenog zakona radi provedbe izvršne uredbe, da vlasti smatraju da donošenje tih reformi nije posebno hitno, no da bi se izmjene mogle usvojiti na jesenskom zasjedanju. Na pitanja zamjenika o tome hoće li te izmjene pomoći g. Mammadovu Vlada je odgovorila da smatra da se zaključci Suda o povredi iz prve presude Mammadov odnose na istražni postupak, dok se na kazneni postupak odnosi drugi zahtjev čije je ispitivanje u tijeku. Obavijestila je Odbor da će izmjene pomoći spriječiti slične povrede.

65. Podsjećajući na izjavu glavnog tajnika, Odbor ministara na tom je sastanku donio odluku u kojoj je ponovljen sadržaj odluka donesenih u ožujku i lipnju 2017. godine (vidi prethodne stavke od 60. do 62.).

66. Na redovnom sastanku održanom 25. listopada 2017. godine, s obzirom na to da nije došlo ni do kakvih promjena, Odbor ministara donio je četvrtu privremenu rezoluciju kojom je Azerbajdžan službeno obavijestio da nije ispunio svoje obveze (vidi CM/ResDH(2017)379).

67. Naposljetku, na 1302. sastanku o ljudskim pravima (5. – 7. prosinca 2017.) donio je petu privremenu rezoluciju (CM/ResDH(2017)429) kojom je pokrenut postupak na temelju članka 46. stavka 4.:

„Ponovno podsjećajući na to

a. da je u prethodno navedenoj presudi Sud utvrdio da je došlo ne samo do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije jer nisu iznesene nikakve konkretne činjenice ni informacije koje bi izazvale sumnju kojom bi se opravdalo iznošenje optužbi protiv podnositelja zahtjeva ili njegovo uhićenje i istražni zatvor, nego i do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. jer je stvarna svrha tih mjera bila njegovo uštkavanje ili kažnjavanje jer je kritizirao vladu;

b. da je obveza tužene države iz članka 46. stavka 1. Konvencije da se podvrgne svim konačnim presudama u predmetima u kojima je stranka te da ta obveza podrazumijeva, osim isplate pravedne naknade koju dosudi Sud, da vlasti tužene države donesu prema potrebi pojedinačne mjere kako bi se okončale utvrđene povrede i uklonile njihove posljedice da bi se, koliko je to moguće, ostvario povrat u prijašnje stanje;

c. da je Odbor pri prvom ispitivanju od 4. prosinca 2014. pozvao na donošenje pojedinačnih mjera koje su s obzirom na prethodnu presudu potrebne da bi se osigurao otpust podnositelja zahtjeva bez odgode;

d. da je Odbor kasnije donio brojne odluke i privremene rezolucije u kojima je istaknuo bitne nedostatke u kaznenom postupku koji su utvrđeni u zaključcima Suda na temelju članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije, kao i zahtijevao hitni bezuvjetni otpust podnositelja zahtjeva;

e. da je kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva pred Vrhovnim sudom zaključen 18. studenoga 2016. godine, a da pritom nisu uzete u obzir posljedice povreda koje je utvrdio Europski sud, osobito povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije;

f. da je tijekom tri godine od trenutka kada je presuda Suda postala konačna podnositelj zahtjeva zadržan u zatvoru na temelju kaznenog postupka koji ima nedostataka;

Smatra da se u ovim okolnostima Republika Azerbajdžan, zbog toga što nije osigurala bezuvjetni otpust podnositelja zahtjeva, odbija podvrgnuti konačnoj presudi Suda;

Odlučuje uputiti Sudu, u skladu s člankom 46. stavkom 4. Konvencije, pitanje o tome je li Republika Azerbajdžan propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1.; ...”

68. U skladu s Pravilnikom Odbora ministara (vidi u nastavku stavak 94.) stajališta Republike Azerbajdžan priložena su kao dodatak rezoluciji (vidi Prilog ovoj presudi). U njima Vlada navodi mjere koje su donesene za izvršenje presude. Kad je riječ o pojedinačnim mjerama, potvrdila je da je platila pravednu naknadu koju je dosudio Sud. Također je navela da je 29. travnja 2016. godine Žalbeni sud u Shakiju dovršio ispitivanje žalbe g. Mammadova, pri čemu je pažljivo razmotrio zaključke Suda iz prve presude Mammadov te ispravio nedostatke utvrđene u postupku koji su doveli do osude g. Mammadova.

69. Kad je riječ o općim mjerama, uputila je na izvršnu uredbu dostavljenu Odboru ministara tijekom postupka nadzora 2017. godine (vidi prethodni stavak 60.). Potvrdila je i da je Nacionalna skupština 20. listopada 2017. godine donijela Zakon o izmjenama Kaznenog zakona u kojem se dekriminaliziraju određena djela, a osobama osuđenima za teška kaznena djela omogućuje se podnošenje zahtjeva za uvjetni otpust nakon izdržavanja dvije trećine kazne.

70. Zaključila je da je poduzela mjere potrebne za poštovanje presude Suda.

4. Razvoj događaja nakon što je Odbor ministara predmet uputio Sudu na temelju članka 46. stavka 4.

71. Dana 14. kolovoza 2018. godine azerbajdžanska Vlada uputila je Odboru ministara dopis kojim ga je obavijestila o odluci Žalbenog suda u Shakiju i otpustu g. Mammadova na dan 13. kolovoza 2018. godine (vidi prethodne stavke 28. – 32.). Odbor ministara odgovorio je azerbajdžanskoj Vladi 28. kolovoza 2018. godine i postavio joj niz pitanja o razvoju događaja u predmetu g. Mammadova u pogledu činjenica i postupka. Vlada je na to odgovorila memorandumom o kojem je primjedbe iznio i g. Mammadov u zasebnom podnesku (vidi dokumente DH-DD(2018)816 i DH-DD(2018)891).

72. S obzirom na tu pisanu komunikaciju Odbor ministara ispitao je zajedno prvu i drugu presudu Mammadov na 1324. sastanku (o ljudskim pravima) održanom 18. – 20. rujna 2018., a zatim prvu presudu Mammadov na 1325. redovnom sastanku održanom 26. rujna 2018. godine. Na tim sastancima nije donio nikakve odluke o tim predmetima.

73. Prema informacijama azerbajdžanske Vlade 28. ožujka 2019. godine Vrhovni sud donio je odluku u postupku povodom kasacijske žalbe g. Mammadova protiv odluke Žalbenog suda. Vrhovni sud djelomično je potvrdio žalbu i preinačio presudu Žalbenog suda u Shakiju od 13. kolovoza 2018. Smanjio je trajanje objedinjenih kazni zatvora izrečenih g. Mammadovu na pet godina, šest mjeseci i devet dana. S obzirom na vrijeme koje je g. Mammadov već proveo u zatvoru Vrhovni sud smatrao je da je u potpunosti izdržao svoju kaznu. Osim toga, Vrhovni sud ukinuo je uvjetnu kaznu od dvije godine koju je izrekao Žalbeni sud u Shakiju, čime je uklonio s time povezana ograničenja nametnuta g. Mammadovu (vidi prethodne stavke 31. – 32.), među ostalim obvezu da se redovito javlja Odjelu za izvršenje i uvjetne osude, kao i ograničenja povezana s prebivalištem i putovanjima.

D. Druga presuda Mammadov

74. Dana 19. prosinca 2014. godine g. Mammadov podnio je drugi zahtjev Sudu u kojem je tvrdio da je došlo do povreda Konvencije koje proizlaze iz suđenja i osude protiv njega koji su uslijedili nakon zadržavanja u istražnom zatvoru koje je Sud ispitao u prvoj presudi Mammadov (vidi prethodne stavke 19. – 27.).

75. U prethodno citiranoj drugoj presudi Mammadov Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. u pogledu suđenja i osude protiv njega, odnosno događaja koje je ispitao i Odbor ministara u postupku izvršenja prve presude Mammadov (vidi prethodne stavke od 45. do 48.).

76. U toj je presudi donesenoj 16. studenoga 2017. godine, nakon što je Odbor ministara dostavio Azerbajdžanu službenu obavijest o prvoj presudi Mammadov (vidi prethodni stavak 66.), Sud je prvo detaljno razmotrio opseg svog ispitivanja i naveo:

„202. Opseg [prve] presude *Ilgar Mammadov* bio je ograničen, među ostalim, na pitanje o tome je li zatvor podnositelja zahtjeva tijekom istražnog postupka bio u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (c), člankom 5. stavkom 4. i člankom 18. Konvencije. No u ovom je predmetu Sud pozvan da ispita drugi skup pravnih pitanja – točnije, je li kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva u cjelini bio pošten kako se zahtijeva člankom 6. Konvencije.

203. Iako se pitanja koja se ispitivalo i pravne norme primjenjive na temelju članka 6. Konvencije razlikuju, i prethodni predmet i ovaj predmet odnose se na isti kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva koji obuhvaća iste optužbe koje proizlaze iz istih događaja. Kao što je Sud utvrdio u [prvoj] presudi *Ilgar Mammadov*, optužbe protiv podnositelja zahtjeva u istražnom postupku bile su *prima facie* neuvjerljive. Točnije, Sud je istaknuo činjenicu da je podnositelj zahtjeva optužen da je jedan dan došao u Ismayilli nakon što su već počela spontana i neorganizirana 'djela huliganstva' i da je u kratkom razdoblju od dva sata, koliko je ukupno boravio u gradu, uspio preuzeti znatnu kontrolu nad situacijom i pretvoriti dotad neorganizirane nered u 'organizirana djela' nereda, zauzeti položaj vođe prosvjednika koje dotad nije poznavao i koji su se već okupili bez njegove intervencije te je izravno izazvao sva njihova kasnija djela

nereda. Kao što je već navedeno, zbog neuvjerljivosti tih optužbi u kombinaciji sa stavom vlasti prema političkim aktivnostima podnositelja zahtjeva činjenice je trebalo iznimno pažljivo ispitati. Okolnosti na temelju kojih je Sud donio prethodni zaključak ostale su nepromijenjene u ovom predmetu. Sud će stoga analizirati na temelju članka 6. je li taj nedostatak ispravljen dokazima izvedenima na suđenju i razlozima koje su iznijeli domaći sudovi.”

77. Zatim je u zaključku o članku 6. utvrdio:

„237. Uzimajući u obzir prethodno navedena razmatranja, Sud smatra da je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva na obrazloženu presudu i ispitivanje svjedoka. Njegova osuda temeljila se na manjkavim ili pogrešno prikazanim dokazima, a njegovi s time povezani prigovori nisu ispitani na odgovarajući način. Dokazi koji su išli u prilog podnositelju zahtjeva sustavno su odbijani na nedovoljno obrazložen ili očito nerazuman način. Iako je Vrhovni sud predmet jednom vratio na ponovni postupak u kojem su se pokušali riješiti određeni zahtjevi i prigovori obrane, nijedan od prethodno navedenih nedostataka u konačnici nije ispravljen. Prethodni zaključci dovoljni su da se zaključi da kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva u cjelini nije bio u skladu s jamstvima poštenog suđenja.”

78. Kad je riječ o prigovoru g. Mammadova o povredi članka 18. u vezi s člankom 6., Sud je u prethodno citiranoj drugoj presudi Mammadov naveo:

„260. Sud podsjeća da je već utvrdio u [prvoj] *presudi Ilgar Mammadov* (prethodno citirano, stavci 142. – 143.) da je ograničenje slobode podnositelja zahtjeva prije osude na koju se odnosi ovaj zahtjev bilo primijenjeno u druge svrhe osim u svrhu da ga se izvede pred nadležno pravosudno tijelo zbog osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo. Zbog toga je Sud u tom predmetu utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije (...).

261. Nadalje, Sud primjećuje da pitanje sadrži li članak 6. Konvencije bilo kakva izričita ili implicitna ograničenja koja bi mogla biti predmet ispitivanja Suda na temelju članka 18. Konvencije ostaje otvoreno...

262. Uzimajući u obzir te činjenice predmeta te dodatno imajući u vidu podneske stranaka i svoje zaključke na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, Sud smatra da u ovom predmetu nema potrebe za donošenjem posebne odluke o prigovoru na temelju članka 18. (uspoređi *Centar za pravne resurse u ime Valentina Câmpeanua protiv Rumunjske* [VV], br. 47848/08, stavak 156., ECHR 2014, s daljnjim referencama).”

79. Kad je riječ o preostalim pitanjima, utvrdio je da su prigovor g. Mammadova na temelju članaka 6. i 13. o duljini postupka i njegov prigovor na temelju članka 17. nedopušteni. Zaključio je da nema potrebe za zasebnim ispitivanjem dopuštenosti ili osnovanosti njegovih prigovora na temelju članaka 13. i 14. kao ni na temelju članka 18. u vezi s člankom 6.

80. Na temelju članka 41. dosudio mu je 10.000,00 eura (EUR) na ime naknade pretrpljene nematerijalne štete (ibid., stavak 269.).

II. MJERODAVNO MEĐUNARODNO PRAVO I PRAKSA

A. Članci Komisije za međunarodno pravo o odgovornosti država za međunarodno protupravne čine

81. Nakon opsežnog višedesetljetnog rada na pravnim načelima odgovornosti države, kako su utvrđeni u nizu Nacrta članaka, 2001. godine Komisija za međunarodno pravo usvojila je te Članke koji su postali poznati pod nazivom Članci o odgovornosti država za međunarodno protupravne čine („Članci o odgovornosti država”). Komisija za međunarodno pravo dostavila je tekst Općoj skupštini Ujedinjenih naroda u sklopu izvješća koje je sadržavalo i komentare o Člancima.³

82. Opća skupština Ujedinjenih naroda uzela je u obzir te Članke u više navrata od 2001. godine. Na sedamdeset prvom zasjedanju Šesti odbor Opće skupštine donio je 19. prosinca 2016. godine rezoluciju 71/133 u kojoj je potvrdio da se u sve većem broju odluka međunarodnih sudova, tribunala i drugih tijela upućuje na Članke te je ponovno prepoznao njihov značaj i korisnost.

83. U Člancima su određeni opći uvjeti na temelju kojih se prema međunarodnom pravu država smatra odgovornom za protupravne čine i propuste, kao i pravne posljedice koje iz toga proizlaze. Kad je riječ o primjenjivosti Članaka, u stavku 4. točki (b) Općeg komentara navodi se sljedeće:

„... Člancima nisu obuhvaćene ni neizravne ni dodatne posljedice koje bi mogle proizlaziti iz odgovora međunarodnih organizacija na protupravno postupanje. Međunarodne organizacije možda će morati, pri izvršavanju svojih funkcija, zauzeti stajalište o tome je li država prekršila međunarodnu obvezu. No, čak i u tom slučaju, posljedice će utvrditi sama organizacija ili će se one utvrditi u osnivačkom aktu organizacije te one ne ulaze u područje primjene Članaka.”

84. Članak 30., koji se odnosi na prekid i neponavljanje, glasi:

„Država odgovorna za međunarodno protupravni čin obvezna je:

(a) prekinuti taj čin ako i dalje traje;

(b) ponuditi prikladna uvjerenja i jamstva da se on neće ponoviti ako okolnosti to zahtijevaju.”

85. Članak 31. naslovljen je „Naknada štete” i glasi:

---

3. Tekst Članaka i Komentara potražite u Izvješću Komisije za međunarodno pravo o radu tijekom njezina pedeset trećeg zasjedanja, Službena evidencija Opće skupštine, Pedeset šesto zasjedanje (Dodatak br. 10 (A/56/10), pogl. IV.E.1 i pogl. IV.E.2, str. 46. i 133. – 145.). Tekst Članaka priložen je rezoluciji Opće skupštine 56/83 od 12. prosinca 2001. i ispravljen je dokumentom A/56/49 (Vol. I)/Corr.4.

„1. Odgovorna država obvezna je nadoknaditi ukupnu štetu za povredu uzrokovanu međunarodno protupravnim činom.

2. Povreda obuhvaća štetu, kako materijalnu tako i nematerijalnu, koja je uzrokovana međunarodno protupravnim činom države.”

86. Prema komentarima o tom članku te odredbe trebale bi se tumačiti u skladu s nizom načela koja proizlaze iz međunarodnog prava:

„(9) U stavku 2. razmatra se još jedno pitanje, točnije pitanje uzročno-posljedične veze između međunarodno protupravnog čina i povrede. Ukupna šteta mora se nadoknaditi samo kada je ‚[povreda] ... uzrokovana međunarodno protupravnim činom države’. Ta se fraza upotrebljava kako bi bilo jasno da je općenito predmet naknade štete povreda koja je rezultat protupravnog čina i koja mu se može pripisati, a ne sve posljedice koje proizlaze iz međunarodno protupravnog čina.

(10) Pripisivanje povrede ili gubitka protupravnom činu u načelu je pravni, a ne samo povijesni ili uzročno-posljedični postupak [...]. No mogli bi biti važni i drugi čimbenici: na primjer, jesu li državne vlasti namjerno uzrokovale predmetnu štetu odnosno je li uzrokovana šteta obuhvaćena pravilom koje je prekršeno, pri čemu se uzima u obzir svrha tog pravila. Drugim riječima, obveza postojanja uzročno-posljedične veze nije nužno ista u svim slučajevima kršenja međunarodne obveze⁴. U međunarodnom i nacionalnom pravu pitanje nepredvidljivosti štete ‚nije dio prava koji se na zadovoljavajući način može riješiti potragom za jedinstvenim izrazom’. Ideja dostatne uzročno-posljedične veze koja nije previše nepredvidljiva sadržana je u općoj pretpostavci iz članka 31. da bi povreda trebala biti posljedica protupravnog čina, čemu međutim nije dodana nikakva konkretna restriktivna fraza.

(11) Još jedan element koji utječe na opseg naknade štete jest pitanje smanjenja štete. Čak se i od potpuno nevine žrtve protupravnog čina očekuje da postupa razumno u pogledu povrede. Iako se često iskazuje izrazom ‚obveza smanjenja’, nije riječ o pravnoj obvezi iz koje automatski proizlazi odgovornost. Zapravo je riječ o tome da, ako oštećena osoba ne traži smanjenje štete, to može isključiti mogućnost naknade štete...”

87. Članak 32. naslovljen je „Nevažnost nacionalnog prava” i glasi:

„Odgovorna država ne smije se pozvati na odredbe nacionalnog prava kako bi opravdala neispunjavanje svojih obveza iz ovog dijela.”

88. Članci od 34. do 37. odnose se na bitna obilježja naknade štete (restitucija, kompenzacija, zadovoljština):

„Članak 34. Oblici naknade štete

Ukupna šteta za povredu uzrokovanu međunarodno protupravnim činom može se nadoknaditi u obliku restitucije, kompenzacije i zadovoljštine zasebno ili kombinacijom tih oblika u skladu s odredbama ove glave.

---

4. Te rečenice nema u francuskoj verziji komentara.

Članak 35. Restitucija

Država odgovorna za međunarodno protupravni čin ima obvezu restitucije, odnosno ponovne uspostave stanja koje je postojalo prije počinjenja protupravnog čina, pod uvjetom da i u mjeri u kojoj restitucija:

- (a) nije materijalno nemoguća;
- (b) ne uključuje teret koji je potpuno nerazmjernan koristi koja proizlazi iz restitucije u odnosu na onu koja proizlazi iz kompenzacije.

Komentar

(1) U skladu s člankom 34. restitucija je prvi oblik naknade štete koji je na raspolaganju državi koja je pretrpjela povredu uzrokovanu međunarodno protupravnim činom. Restitucija podrazumijeva što bolju ponovnu uspostavu stanja koje je postojalo prije počinjenja međunarodno protupravnog čina u mjeri u kojoj se promjene u stanju mogu povezati s počinjenjem tog čina. U svom najjednostavnijem obliku obuhvaća mjere kao što su otpust protupravno pritvorene osobe ili povrat protupravno oduzete imovine. U drugim slučajevima restitucija može biti složenija mjera.

...

Članak 36. Kompenzacija

1. Država odgovorna za međunarodno protupravni čin ima obvezu kompenzacije štete uzrokovane tim činom u mjeri u kojoj ta šteta nije nadoknađena restitucijom.
2. Kompenzacija obuhvaća svu štetu koja se može financijski procijeniti, uključujući izmaklu dobit u mjeri u kojoj je on utvrđen.

Članak 37. Zadovoljština

1. Država odgovorna za međunarodno protupravni čin ima obvezu satisfakcije za povredu uzrokovanu tim činom u mjeri u kojoj se ta šteta ne može nadoknaditi restitucijom ili kompenzacijom.
2. Zadovoljština može uključivati priznavanje kršenja, iskazivanje žaljenja, službenu ispriku ili drugu prikladnu mjeru.
3. Zadovoljština ne smije biti nerazmjerna povredi i ne smije biti u obliku ponižavanja odgovorne države.”

B. Nadzor nad izvršenjem presuda Suda koji provodi Odbor ministara

89. Odbor ministara, izvršno tijelo Vijeća Europe, nadzire izvršenje presuda Suda na temelju članka 46. Konvencije. U tu je svrhu donijelo Pravilnik Odbora ministara za nadzor nad izvršenjem presuda i odredbi prijateljskih nagodbi koji odražava načela odgovornosti države u međunarodnom pravu. Donijelo je i niz „praktičnih modaliteta” kojima je uređen svakodnevni rad.

1. Pravilnik Odbora ministara

90. Odbor ministara donio je Pravilnik kojim je uređen nadzor nad izvršenjem presuda 10. svibnja 2006. godine na 964. sastanku zamjenika

ministara (kasnije izmijenjen 18. siječnja 2017. godine na 1275. sastanku zamjenika ministara).

91. Pravilo 6. glasi kako slijedi:

„Pravilo 6. – Obavještavanje Odbora ministara o izvršenju presude

1. Kada u presudi dostavljenoj Odboru ministara u skladu s člankom 46. stavkom 2. Konvencije Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili protokola uz nju i/ili dodijeli pravednu naknadu oštećenoj osobi u skladu s člankom 41. Konvencije, Odbor poziva predmetnu visoku ugovornu stranku da ga obavijesti o mjerama koje je visoka ugovorna stranka poduzela ili namjerava poduzeti povodom presude s obzirom na njezinu obvezu da se podvrgne presudi u skladu s člankom 46. stavkom 1. Konvencije.

2. Prilikom nadzora izvršava li predmetna visoka ugovorna stranka presudu Odbor ministara, u skladu s člankom 46. stavkom 2., ispituje:

a. je li plaćena pravedna naknada koju je Sud dosudio, uključujući i zatezne kamate ako su dosuđene; te

b. ako je potrebno, a uzimajući u obzir diskrecijsku ovlast predmetne visoke ugovorne stranke da sama odabere mjere potrebne za poštovanje presude:

i. jesu li poduzete pojedinačne mjere¹ radi osiguranja prestanka povrede i radi vraćanja oštećene osobe, koliko je to moguće, u položaj u kojem je bila prije povrede Konvencije;

ii. jesu li donesene opće mjere² radi sprečavanja novih povreda sličnih onoj ili onima koje su utvrđene ili radi prestanka povreda koje traju.

---

1. Na primjer, brisanje neopravdane kaznene osude iz kaznene evidencije, izdavanje bravišne dozvole ili ponavljanje spornog domaćeg postupka (vidi o posljednje navedenoj točki Preporuku Rec(2000)2 Odbora ministara za države članice o ponovnom ispitivanju ili ponavljanju određenih postupaka na domaćoj razini povodom presuda Europskog suda za ljudska prava, donesena 19. siječnja 2000. godine na 694. sastanku zamjenika ministara).

2. Na primjer, donošenje izmjena i dopuna zakona ili drugih propisa, promjena sudske ili upravne prakse ili objava presude Suda na jeziku tužene države i njezin otpovak nadležnim tijelima vlasti.”

92. Pravilo 8. sadrži odredbe o dostupnosti informacija dostavljenih u postupku nadzora:

„Pravilo 8. – Pristup informacijama

1. Odredbe ovog pravila ne dovode u pitanje povjerljivost rasprava Odbora ministara u skladu s člankom 21. Statuta Vijeća Europe.

2. Sljedeće informacije dostupne su javnosti osim ako Odbor odluči drugačije kako bi zaštitio legitimne javne ili privatne interese:

a. informacije i dokumenti povezani s tim informacijama koje je visoka ugovorna stranka dostavila Odboru ministara u skladu s člankom 46. stavkom 2. Konvencije;

b. informacije i dokumenti povezani s tim informacijama koje su Odboru ministara u skladu s ovim Pravilnikom dostavili oštećena strana, nevladine organizacije ili nacionalne institucije za promicanje i zaštitu ljudskih prava.

...”

93. Pravilo 9. omogućuje podnositeljima zahtjeva, nevladinim organizacijama i drugim tijelima da Odboru ministara dostave informacije o izvršenju presude. U njemu se navodi:

„Pravilo 9. – Informacije dostavljene Odboru ministara

1. Odbor ministara uzima u obzir sve informacije oštećene strane o isplati pravedne naknade ili poduzimanju pojedinačnih mjera.

2. Odbor ministara ima pravo uzeti u obzir sve informacije nevladinih organizacija, kao i nacionalnih institucija za promicanje i zaštitu ljudskih prava, o izvršenju presuda u skladu s člankom 46. stavkom 2. Konvencije.

3. Odbor ministara također ima pravo uzeti u obzir sve informacije međunarodnih međudržavnih organizacija ili njihovih tijela ili agencija čiji ciljevi i aktivnosti uključuju zaštitu ili promicanje ljudskih prava, kako su definirana u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, o pitanjima koja se odnose na izvršenje presuda u skladu s člankom 46. stavkom 2. Konvencije, a koja ulaze u područje njegove nadležnosti.

4. Odbor ministara isto tako ima pravo uzeti u obzir sve informacije institucije ili tijela kojem je dopušteno umiješati se u postupku pred Sudom, neovisno o tome je li na temelju prava ili posebnog zahtjeva Suda, o izvršenju presude u skladu s člankom 46. stavkom 2. Konvencije u svim predmetima (kad je u pitanju povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe) ili u svim predmetima na koje se odnosi dopuštenje Suda (kad je riječ o drugoj instituciji ili tijelu).

5. Tajništvo na prikladan način obavještava Odbor ministara o svim informacijama zaprimljenima na temelju stavka 1. ovog pravila.

6. Tajništvo obavještava o svim informacijama zaprimljenima na temelju stavaka 2., 3. ili 4. ovog pravila državu na koju se te informacije odnose. Kada država odgovori u roku od pet radnih dana, o informacijama i odgovoru obavještava se Odbor ministara i oboje se objavljuje. Ako se odgovor ne dostavi u navedenom roku, o informacijama se obavještava Odbor ministara, no one se ne objavljuju. Objavljuju se u roku od deset radnih dana od obavijesti zajedno s odgovorom zaprimljenim u tom roku ako je dostavljen. Odgovor države zaprimljen nakon tih deset radnih dana dostavlja se i objavljuje zasebno po primitku.”

94. Pravilom 11. uređuje se tijek postupka zbog neispunjenja obveze na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije:

„Pravilo 11. – Postupak zbog neispunjenja obveze

1. Kada u skladu s člankom 46. stavkom 4. Konvencije Odbor ministara smatra da se neka visoka ugovorna stranka odbija podvrgnuti konačnoj presudi u predmetu u kojem je stranka, Odbor može nakon službene obavijesti toj stranci odlukom donesenom dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora uputiti Sudu pitanje o tome je li ta stranka propustila ispuniti svoju obvezu.

2. Postupak zbog neispunjenja obveze smije se pokrenuti samo u iznimnim okolnostima. Ne smije se pokrenuti prije nego što Odbor uputi službenu obavijest predmetnoj visokoj ugovornoj stranci o svojoj namjeri da pokrene takav postupak. Ta službena obavijest mora se uputiti najkasnije šest mjeseci prije pokretanja postupka, osim ako Odbor ministara ne odluči drugačije, a donosi se u obliku privremene rezolucije. Ta se rezolucija donosi dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora.

3. Odluka o upućivanju stvari Sudu donosi se u obliku privremene rezolucije. Mora biti obrazložena i sažeto prikazati stajališta predmetne visoke ugovorne stranke.

4. Odbor ministara pred Sudom predstavlja njegov predsjednik, osim ako se Odbor ne odluči za neki drugi oblik predstavljanja. Ta se odluka donosi dvotrećinskom većinom predstavnika s pravom glasa i običnom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora.”

95. U pravilu 16. govori se o donošenju privremenih rezolucija u postupku izvršenja i njihovoj svrsi:

„Pravilo 16. – Privremene rezolucije

U okviru nadzora nad izvršenjem pojedine presude ili odredbi prijateljske nagodbe Odbor ministara može donijeti privremene rezolucije, posebice radi pružanja informacija o napretku izvršenja ili, ako je to potrebno, radi izražavanja zabrinutosti i/ili radi davanja prijedloga povezanih s izvršenjem presude.”

96. Pravilo 17. glasi:

„Pravilo 17. – Konačna rezolucija

Nakon što utvrdi da je predmetna visoka ugovorna stranka poduzela sve potrebne mjere da se podvrgne presudi ili da se izvrše odredbe prijateljske nagodbe, Odbor ministara donosi rezoluciju kojom zaključuje da je izvršio svoje funkcije iz članka 46. stavka 2. ili članka 39. stavka 4. Konvencije.”

2. Postupci Odbora ministara

97. Postupke za nadzor nad izvršenjem presuda usvojio je Odbor ministara 2010. godine (vidi informativni dokument: CM/Inf/DH(2010)37).

98. Postupci se temelje na dva načela. Prvo je načelo „stalnog nadzora”, što znači da Odbor ministara stalno nadzire sve konačne presude sve dok ne zaključi postupak nadzora donošenjem konačne rezolucije (vidi prethodni stavak 96.).

99. Drugo je načelo prvenstva kako je provedeno u okviru dvostrukog (*twin-track*) pristupa Odbora ministara. U skladu s tim pristupom sve predmete pod nadzorom ispitat će se u okviru „standardnog nadzora”, osim u slučaju predmeta koji su takve vrste da ih treba ispitati u okviru „pojačanog nadzora”.

100. Primjena tih dvaju načela znači da ne treba svaki predmet čije je izvršenje u tijeku staviti na dnevni red tromjesečnih sastanaka o ljudskim pravima Odbora ministara. Ti sastanci posvećeni su nadzoru presuda Suda i održavaju se u ožujku, lipnju, rujnu i prosincu (u skladu s člankom 3. Statuta Vijeća Europe i Dijelom III.3. općeg Poslovnika Odbora). Predmeti čije je izvršenje u tijeku pod stalnim su nadzorom Odbora od trenutka kada ih zaprimi tajništvo Odbora. Tromjesečni sastanci Odbora stoga su rezervirani za ispitivanje manjine predmeta pod nadzorom koji su svrstani u postupak pojačanog nadzora i u kojima bi moglo biti potrebno aktivnije djelovanje Odbora kao što je donošenje odluka i/ili privremenih rezolucija, pri čemu u posljednje navedenom slučaju nakon toga slijedi rasprava i ponekad glasanje.

101. Predmeti koji se mogu svrstati u postupak pojačanog nadzora jesu presude u vezi s kojima treba poduzeti hitne pojedinačne mjere, ogledne (pilot-) presude, presude iz kojih proizlaze strukturna i/ili složena pitanja kako ih je utvrdio Sud ili Odbor ministara te međudržavni predmeti.

102. Kako bi se Odboru ministara omogućilo da učinkovito izvršava svoju nadzornu ulogu, tužene države trebale bi Odboru dostaviti Akcijske planove i/ili Akcijska izvješća u kojima ga obavještavaju o planiranim i/ili donesenim mjerama za izvršenje presude Suda (vidi i prethodni stavak 91. o pravilu 6. Pravidnika).

103. U slučaju predmeta svrstanih u postupak pojačanog nadzora Odbor ministara prepušta svom Tajništvu intenzivniju i proaktivniju suradnju s državama.

3. *Praksa Odbora ministara*

(a) **Uvod**

104. Sud je zaprimio relativno malo zahtjeva na temelju članka 18. u vezi s člankom 5. (sažeti pregled sudske prakse Suda potraži u novijoj presudi u predmetu *Merabishvili protiv Gruzije* [VV], br. 72508/13, stavci 264. – 282., 28. studenoga 2017.). Do sada je Sud u devet predmeta utvrdio da je došlo do povrede tih članaka, uključujući u prvoj presudi Mammadov. Prva od njih bila je u predmetu *Gusinskiy protiv Rusije*, br. 70276/01, ECHR 2004-IV. Zatim je uslijedila ona u predmetu *Cebotari protiv Moldavije*, br. 35615/06, 13. studenoga 2007., a potom one u dva predmeta protiv Ukrajine: *Lutsenko protiv Ukrajine*, br. 6492/11, 3. srpnja 2012., i *Tymoshenko protiv Ukrajine*, br. 49872/11, 30. travnja 2013. Nakon toga su uslijedile one u predmetima *Rasul Jafarov protiv Azerbajdžana*, br. 69981/14, 17. ožujka 2016., *Merabishvili protiv Gruzije*, prethodno citirano, *Mammadli protiv Azerbajdžana*, br. 47145/14, 19. travnja 2018., i *Rashad Hasanov i drugi protiv Azerbajdžana*, br. 48653/13 i 3 druga predmeta, 7. lipnja 2018.

105. Od osam prethodno navedenih predmeta u tri su presude postale konačne tek nedavno pa ih Odbor ministara još uvijek nije ispitao – *Merabishvili*, *Mammadli* i *Rashad Hasanov*, prethodno citirano. Odbor je ispitao četiri predmeta i u tijeku je postupak njihova nadzora – *Gusinskiy*, *Lutsenko*, *Tymoshenko* i *Rasul Jafarov*, sve prethodno citirano. Naposljetku, Odbor ministara zaključio je postupak nadzora u jednom predmetu, *Cebotari*, prethodno citirano. Pregled postupka izvršenja nalazi se u nastavku.

(b) **Predmeti pod nadzorom Odbora ministara u kojima je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5.**

(i) *Pojedinačne mjere*

106. U četiri predmeta pod nadzorom u kojima je utvrđeno da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Odbor ministara ispitao je tri elementa

koje su tužene države poduzele kao pojedinačne mjere – isplata pravedne naknade, uklanjanje negativnih posljedica sporne odluke i otpust podnositelja zahtjeva nakon presude.

107. Odbor je primijetio da je do isplate pravedne naknade i otpusta podnositelja zahtjeva došlo u predmetu *Lutsenko*, prethodno citirano (ispitivanje na 1172. sastanku o ljudskim pravima (4. – 6. lipnja 2013.)), i *Tymoshenko*, prethodno citirano (ispitivanje na 1193. sastanku o ljudskim pravima (4. – 6. ožujka 2014.)). U predmetu *Gusinskiy*, prethodno citirano (ispitivanje na 1243. sastanku o ljudskim pravima (8. – 9. prosinca 2015.)), Odbor je primijetio da je podnositelj zahtjeva otpušten prije nego što je presuda Suda postala konačna i da trgovački ugovor koji je u pritvoru potpisao zbog zastrašivanja nije izvršen.

108. U predmetu *Rasul Jafarov*, prethodno citirano, podnositelj zahtjeva pomilovan je i otpušten na dan dostave presude Europskog suda, no pravedna naknada nije plaćena u cijelosti. Neovisno o njegovu pomilovanju, podnositelj zahtjeva ne može se zbog osude kandidirati ni na jednim izborima u Azerbajdžanu do 2021. godine, kao ni postati član Odvjetničke komore također do 2021. godine. U odluci odnesenoj na 1294. sastanku o ljudskim pravima (19. – 21. rujna 2017.) Odbor:

„1. pozvao je vlasti da bez odgode isplate preostali iznos pravedne naknade, uključujući zateznu kamatu;

2. s obzirom na ozbiljne posljedice koje podnositelj zahtjeva i dalje trpi unatoč njegovu prijevremenom otpustu pozvao je vlasti da razmotre sve načine na koje bi mogle ukloniti posljedice utvrđenih povreda, uključujući obnovu spornog postupka;”

(ii) *Opće mjere*

109. Kad je riječ o općim mjerama koje su poduzete u četiri predmeta pod nadzorom kako bi se izbjegle slične povrede članka 18. u vezi s člankom 5., analiza Tajništva Odbora u predmetima *Tymoshenko* i *Lutsenko* (vidi ispitivanje predmeta na 1193. sastanku o ljudskim pravima Odbora (4. – 6. ožujka 2014.)) ukazala je na sljedeće:

„... reforma tužiteljstva i ustavna reforma čiji je cilj jačanje neovisnosti sudstva relevantne su i zanimljive te je u tijeku njihovo detaljnije ispitivanje (oba je nacrti tih zakonodavnih reformi 2013. godine Venecijanska komisija ispitala s općeg stajališta – vidi CDL-AD(2013)025E i CDL-AD(2013)034E). Istaknuto je i da se napredak u tom pogledu prati u kontekstu drugih skupina predmeta, posebno predmeta *Oleksandr Volkov* koji se također odnosi na važne nedostatke u organizaciji ukrajinske sudbene vlasti.”

110. U trećem predmetu, *Gusinskiy*, u analizi koju je pripremila za 1243. sastanak (8. – 9. prosinca 2015.) Tajništvo je Odboru u vezi s povredom članka 18. u vezi s člankom 5. izvijestilo sljedeće:

„... čini se da je ta povreda bila usko povezana s nedorečenosti tada važećeg zakona i izostankom učinkovite sudske kontrole zadržavanja osumnjičenika u zatvoru. U novom Zakonu o kaznenom postupku iz 2001. godine ispravljena je nedorečenost članka 90.

ZKP-a iz 1960. godine. Također je uvedena učinkovita sudska kontrola. Stoga bi zloropotreba ovlasti izvršne vlasti i tužiteljstva na koju se odnosi predmet *Gusinskiy* danas podlijevala učinkovitoj sudskoj kontroli. Tim promjenama rješava se i problem povrede članka 5. utvrđene u tom predmetu.”

111. U odluci s tog sastanka Odbor:

„... pozdravio je nastojanja ruskih vlasti da usklade rusko zakonodavstvo i praksu s konvencijskim pretpostavkama iz članka 5. Konvencije.”

No, kako bi se osigurao nadzor drugih elemenata koji proizlaze iz presude, predmet *Gusinskiy* i dalje ostaje pod nadzorom Odbora u kontekstu nadzora skupine predmeta *Klyakhin protiv Rusije* (vidi ispitivanje te skupine predmeta na 1294. sastanku o ljudskim pravima (19. – 21. rujna 2017.)).

112. Odbor je utvrdio da su opće mjere u predmetu *Rasul Jafarov*, prethodno citirano, jednake onima iz prve presude Mammadov i stoga predmet i dalje ostaje pod nadzorom (ispitivanje na 1294. sastanku o ljudskim pravima (19. – 21. rujna 2017.)).

(c) Predmet u kojem je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5., a Odbor ministara zaključio je postupak nadzora

113. Kao što je već navedeno (vidi stavak 105.), Odbor ministara zaključio je postupak nadzora nad predmetom *Cebotari*, prethodno citirano. U tom su predmetu domaći sudovi otpustili podnositelja zahtjeva i oslobodili ga krivnje prije nego što je presuda ovog Suda postala konačna (vidi *Cebotari*, prethodno citirano, stavak 36.). U pogledu općih mjera Odbor je izviješten (vidi dnevni red 1259. sastanak o ljudskim pravima (7. – 8. lipnja 2016.)) o sljedećem:

„čini se da se reformom moldavskog tužiteljstva, a posebno novim Zakonom o tužiteljstvu iz veljače 2016. godine, poboljšala i učvrstila neovisnost tužiteljstva od izvršne i pravosudne vlasti (osobito kad je riječ o rješavanju pojedinačnih predmeta), onemogućila politička uključenost tužitelja, uključujući glavnog tužitelja, te povećala njihova kaznena i disciplinska odgovornost. Uzimajući u obzir činjenicu da od tada nije utvrđena nijedna povreda članka 18., te su mjere u načelu sposobne odvratiti od zloropotrebe o kojoj je ovdje riječ. Budući da je pitanje pojedinačnih mjera riješeno, predlaže se da se nadzor nad predmetom *Cebotari* zaključi.”

114. Stoga je Odbor odlučio zaključiti nadzor nad predmetom na 1259. sastanku o ljudskim pravima (8. lipnja 2016. (vidi konačnu rezoluciju CM/ResDH(2016)147)).

C. Protokol br. 14 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima

115. Ideju uvođenja postupka zbog neispunjenja obveze kao postupovne mogućnosti u Konvenciji utvrdila je Parlamentarna skupština Vijeća Europe u svojoj Rezoluciji 1226(2000), a potom je ponovila i u svojoj Preporuci 1447(2000). Prvobitno je predloženo da se Konvencija izmijeni tako da se uvede sustav koji se temelji na „astreinte” (dnevne novčane kazne

za kašnjenje u izvršenju pravne obveze) koje bi se izricale državama koje sustavno ne izvršavaju presudu. U Preporuci se ne navodi je li namjera bila da Odbor ministara ili Sud imaju ovlast izricanja novčane kazne.

116. Prijedlog za izricanje novčanih kazni u konačnici nije uključen u Protokol br. 14, no pokrenuo je raspravu koja je dovela do dodavanja članka 46. stavka 4. u Konvenciju. Rasprava se odnosila na potrebu povećanja ovlasti Odbora ministara u okviru njegova nadzora nad izvršenjem presuda. Kako je navedeno u Obrazloženju donošenja Protokola br. 14:

„Mjere koje treba poduzeti u vezi s izvršenjem presuda

16. Izvršenje presuda Suda sastavni je dio konvencijskog sustava. Mjere navedene u nastavku osmišljene su kako bi poboljšale i ubrzale postupak izvršenja. Autoritet Suda i vjerodostojnost sustava oboje uvelike ovise o učinkovitosti tog postupka. Očito je da brzo i prikladno izvršenje utječe na broj novih predmeta: što brže države stranke poduzmu opće mjere za izvršenje presuda u kojima je ukazano na strukturni problem, to će biti manji priljev ponavljajućih zahtjeva. U tom bi pogledu bilo poželjno da države nadiđu svoje obveze iz članka 46. stavka 1. Konvencije i retroaktivno primjene te mjere i pravna sredstva. Upravo je to cilj nekoliko mjera koje se zagovara u prethodno navedenim preporukama i rezolucijama. Usto bi bilo korisno da Sud i, kad je riječ o nadzoru nad izvršenjem presuda, Odbor ministara usvoje poseban postupak kako bi se prvenstvo dalo presudama u kojima je utvrđen strukturni problem koji bi mogao dovesti do velikog broja ponavljajućih zahtjeva te kako bi se osiguralo brzo izvršenje presude. Najvažnija izmjena Konvencije u kontekstu izvršenja presuda Suda odnosi se na ovlašćivanje Odbora ministara da pred Sudom pokrene postupak zbog neispunjenja obveze protiv svake države koja odbije poštovati presudu.

17. Mjere iz prethodnog stavka osmišljene su i kako bi povećale učinkovitost konvencijskog sustava u cjelini. Iako je nadzor nad izvršenjem presuda općenito zadovoljavajući, treba poboljšati postupak kojim se održava učinkovitost sustava

...

Članak 46. – Obvezatna snaga i izvršenje presuda

...

98. Brzo i potpuno izvršenje presuda Suda jest ključno. Još je važnije u predmetima koji se odnose na strukturne probleme jer osigurava da se Sud ne preplavi ponavljajućim zahtjevima. Stoga se od konferencije ministara u Rimu održane 3. i 4. studenoga 2000. (Rezolucija I) smatra da je ključno ojačati sredstva koja su u tom kontekstu na raspolaganju Odboru ministara. Stranke Konvencije imaju zajedničku obvezu očuvanja autoriteta Suda – a samim time i vjerodostojnosti i učinkovitosti konvencijskog sustava – svaki put kad Odbor ministara smatra da jedna od visokih ugovornih stranaka odbija, izričito ili svojim postupanjem, poštovati konačnu presudu Suda u predmetu u kojem je stranka.

99. Stoga se stavicima 4. i 5. članka 46. ovlašćuje Odbor ministara da pred Sudom (koji će zasjedati u Velikom vijeću – vidi novi članak 31. točku (b)) pokrene postupak zbog neispunjenja obveze pod uvjetom da prvo predmetnoj državi dostavi obavijest o obvezi izvršenja. Ta odluka Odbora ministara donosi se dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora. Cilj tog postupka zbog neispunjenja obveze nije ponovno otvaranje pitanja povrede o kojem je već odlučeno u prvoj presudi Suda. Njime se ne predviđa ni novčana kazna za visoku ugovornu stranku za koju se utvrdi da je prekršila članak 46. stavak 1. Smatra se da bi politički pritisak koji nastaje

kada se pred Velikim vijećem pokrene postupak zbog neispunjenja obveze i kada ono donese presudu trebao biti dovoljan da se osigura da će predmetna država izvršiti prvobitnu presudu Suda.

100. Odbor ministara trebao bi pokrenuti postupak zbog neispunjenja obveze samo u iznimnim okolnostima. Činilo se da ipak, unatoč tome, Odboru ministara kao tijelu nadležnom za nadzor nad izvršenjem presuda Suda treba dati širi raspon sredstava za vršenje pritiska radi osiguranja izvršenja presuda. Krajnja mjera koja je trenutno dostupna Odboru ministara jest primjena članka 8. Statuta Vijeća Europe (privremeno oduzimanje prava glasanja u Odboru ministara ili čak izbacivanje iz Organizacije). Riječ je o ekstremnoj mjeri koja bi u većini predmeta bila kontraproduktivna. Naime, visokoj ugovornoj stranci koja se nađe u situaciji predviđenoj člankom 46. stavkom 4. i dalje je potrebna, znatno više nego drugima, disciplina Vijeća Europe. Stoga se u novom članku 46. uvode dodatne mogućnosti za vršenje dodatnog pritiska uz onog koji već postoji. Samo postojanje postupka i prijetnja da će ga se pokrenuti trebali bi biti učinkoviti novi poticaj za izvršenje presuda Suda. Predviđa se da bi ishod postupka zbog neispunjenja obveze bila presuda Suda.”

PRAVO

NAVODNO NEISPUNJENJE OBVEZE IZ ČLANKA 46. STAVKA 1.

117. Privremenom rezolucijom od 5. prosinca 2017. Odbor ministara uputio je Sudu, u skladu s člankom 46. stavkom 4. Konvencije, pitanje o tome je li Republika Azerbajdžan propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Konvencije da se podvrgne presudi Suda od 22. svibnja 2014. u predmetu *Ilgar Mammadov* („prva presuda Mammadov”, vidi prethodni stavak 1.).

118. Članak 46. Konvencije glasi kako slijedi:

„1. Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.

2. Konačna presuda Suda dostavlja se Odboru ministara, koji nadzire njezino izvršenje.

3. Ako Odbor ministara smatra da je nadzor nad izvršenjem konačne presude otežan nekim pitanjem tumačenja vezanim uz tu presudu, Odbor može predmet uputiti Sudu da odluči o tom pitanju. Odluka Odbora o upućivanju se donosi dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora.

4. Ako Odbor ministara smatra da se neka visoka ugovorna stranka odbija podvrgnuti konačnoj presudi u sporu u kojemu je stranka, Odbor može nakon službene obavijesti toj stranci odlukom usvojenom dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora, uputiti Sudu pitanje o tome je li ta stranka propustila ispuniti svoje obveze iz stavka 1.

5. Ako Sud ustanovi povredu stavka 1., vratit će slučaj Odboru ministara kako bi ovaj razmotrio mjere koje treba poduzeti. Ako Sud ne ustanovi povredu stavka 1., vratit će slučaj Odboru ministara koji će zaključiti ispitivanje slučaja.”

A. Podnesci

1. Odbor ministara

119. U svojim prvobitnim komentarima, upućujući na sudsku praksu Suda, Odbor ministara podsjetio je na to da, kada Sud utvrdi da je došlo do povrede, to je u načelu deklaratorno. Naglasio je opća načela na kojima se temelji postupak izvršenja i pritom objasnio da, kada Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili Protokola uz nju, tužena država nije obvezna samo platiti predmetnim osobama iznose dosuđene u svrhu pravedne naknade, već i odabrati, podložno nadzoru Odbora ministara, opće i/ili, ako je potrebno, pojedinačne mjere koje se trebaju usvojiti u njezinom domaćem pravnom poretku kako bi se okončala povreda koju je utvrdio Sud.

120. Odbor je zatim podsjetio na okolnosti iz prve presude Mammadov te je naveo da smatra da činjenica da je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. osporava osnovu po kojoj je pokrenut kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva. Stoga je u svom prvom ispitivanju predmeta Odbor pozvao vlasti da osiguraju otpust podnositelja zahtjeva bez odgode (vidi odluku donesenu na 1214. sastanku o ljudskim pravima (2. – 4. prosinca 2014.), citirano u prethodnom stavku 45.). Potom je izostanak bilo kakve korektivne mjere ponukao Odbor da zahtijeva hitni i bezuvjetni otpust podnositelja zahtjeva zbog toga što postupak ima bitne nedostatke (vidi odluke donesene na 1230. sastanku o ljudskim pravima (11. lipnja 2015.) i 1288. sastanku o ljudskim pravima (6. – 7. lipnja 2017.) (vidi prethodni stavak 62.)).

121. U podnesku je zatim sažeo razvoj događaja u pogledu činjenica do kojeg je došlo tijekom postupka nadzora, kao i sadržaj odluka i privremenih rezolucija Odbora.

122. U zaključku je Odbor ministara naveo da nacionalne vlasti ni u jednom trenutku od kada je presuda postala konačna nisu pokazale nijedan znak da su uzele u obzir posljedice povreda koje je utvrdio Sud, osobito one na temelju članka 18. u vezi s člankom 5., kao ni namjeru da poduzmu potrebne mjere. U tom se trenutku, odnosno u prosincu 2017. godine ili više od tri godine od trenutka kada je presuda postala konačna, to stanje više nije moglo opisati kao odgoda izvršenja nego ga je trebalo prepoznati kao odbijanje izvršenja. Nadalje, iz stajališta Republike Azerbajdžana (kako su navedena u dodatku privremenoj rezoluciji CM/ResDH(2017)429) dalo se naslutiti da vlasti smatraju da su okončanje kaznenog postupka i isplata pravedne naknade koju je dosudio Sud bile jedine potrebne pojedinačne mjere da bi se poštovala presuda.

123. U svojim daljnjim komentarima kojima je odgovorio na argumente Vlade Odbor ministara istaknuo je razliku između prve presude Mammadov i presuda Suda u predmetima *Lutsenko* i *Tymoshenko*, oboje prethodno citirano. Ni u jednom od tih dvaju predmeta Sud nije utvrdio da nije postojala „osnovana sumnja” za uhićenje i zadržavanje podnositelja zahtjeva u zatvoru

i stoga su povrede kao takve bile ograničenije. Također je podsjetio da su podnositelji zahtjeva u tim predmetima otpušteni u ranoj fazi postupka nadzora.

124. Odbacio je argument da se Odbor nedosljedno izražavao. Zahtijevanjem „bezuvjetnog otpusta” g. Mammadova Odbor je naprosto dodatno odredio što je potrebno, i to na način koji je potpuno u skladu s njegovom analizom prve presude Mammadov.

125. U komentarima koje je dostavio nakon što je 13. kolovoza 2018. godine g. Mammadov otpušten Odbor ministara potvrdio je da je obaviješten da je g. Mammadov otpušten uz određene uvjete koje mu je odredio Žalbeni sud u Shakiju. Odbor je priložio memorandum Vlade s odgovorima na pitanja koje joj je postavio te komentare g. Mammadova na taj memorandum (vidi prethodni stavak 71.). Sadržaj tih dokumenata podudara se s komentarima Vlade i podnositelja zahtjeva koji su sažeti u nastavku (vidi stavke 133.–134. i 141. – 142.). Odbor je istaknuo da se nada da će dostavljene informacije pomoći Sudu u odlučivanju o ovom predmetu (francuska verzija: „aideront la Cour à statuer sur cette affaire”).

2. Vlada

126. U svojim prvobitnim komentarima Vlada je podsjetila na svoja stajališta iz dodatka privremenoj rezoluciji CM/ResDH(2017)429 (vidi Prilog).

127. Kad je riječ o pojedinačnim mjerama, Vlada je ukazala na to da je g. Mammadovu isplaćena pravedna naknada. Uputila je na činjenicu da je Žalbeni sud u Shakiju ponovno ispitao predmet 29. travnja 2016. godine, pri čemu je prema Vladi „pažljivo razmotrio zaključke Suda iz prve presude Mammadov te ispravio nedostatke utvrđene u postupku koji su doveli do osude g. Mammadova”. U podnesku je zatim istaknula izmjene Kaznenog zakona Republike Azerbajdžan od 20. listopada 2017., kojima je omogućeno podnošenje zahtjeva za uvjetni otpust nakon izdržavanja dvije trećine kazne zatvora, te je navela da će od 1. prosinca 2017. godine g. Mammadov ispunjavati uvjete za uvjetni otpust.

128. Kad je riječ o općim mjerama, Vlada je uputila na misiju predstavnika glavnog tajnika u Azerbajdžanu od 11. siječnja 2017. i na spremnost vlasti da razmotre sva rješenja za daljnje izvršenje presude Suda koja je predložila misija. U podnesku je sažela i sadržaj izvršne uredbe „Poboljšanje rada zatvorskog sustava, humanizacija kaznenih politika te povećanje broja alternativnih sankcija i nezatvorskih postupovnih mjera zabrane” koju je potpisao predsjednik Republike Azerbajdžan 10. veljače 2017. godine. Vlada je objasnila da su se tom Uredbom i istovremenim izmjenama Kaznenog zakona dekriminalizirale aktivnosti u Azerbajdžanu i smanjio broj pritvorenika u istražnom zatvoru.

129. Vlada je usporedila razvoj događaja u postupku nadzora nad izvršenjem prve presude Mammadov s razvojem događaja u postupku

nadzora u predmetima *Lutsenko* i *Tymoshenko*, oboje prethodno citirano, u kojima Odbor ministara nije odmah zahtijevao otpust podnositelja zahtjeva unatoč tome što je Sud i u tim predmetima utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Imajući u vidu da su podnositelji zahtjeva u tim predmetima kasnije otpušteni, Vlada je tvrdila da ta razlika u pristupu pokazuje da Odbor nije sustavno primijenio načela postupka nadzora.

130. Ističući izostanak bilo kakve upute u presudi Suda da treba osigurati hitni otpust Ilgara Mammadova, Vlada je usporedila tu uputu s uputom u predmetu *Fatullayev protiv Azerbajdžana*, br. 40984/07, 22. travnja 2010. Vlada je zaključila da ta razlika upućuje na to da takva mjera nije bila potrebna u prvoj presudi Mammadov te da pokazuje nedosljednost u pristupu Odbora. Također je ustvrdila da je Odbor bio nedosljedan jer je prvobitno zahtijevao „hitni otpust” podnositelja zahtjeva, a tek kasnije njegov „bezuovjetni” otpust. Vlada je zaključila da je, s obzirom na provedene mjere, u cijelosti poštovala prvu presudu Mammadov.

131. U svojim daljnjim komentarima Vlada je kritizirala g. Mammadova jer se u argumentaciji pozvao na kasnije presude Suda i istaknula da se postupak zbog neispunjenja obveze odnosi samo na prvu presudu Mammadov.

132. Također je istaknula da bi stajalište Odbora ministara impliciralo da g. Mammadova treba otpustiti neovisno o pravomoćnosti presude nacionalnog suda i u nedostatku bilo kakve izravne upute Suda.

133. U komentarima dostavljenima nakon otpusta g. Mammadova Vlada je istaknula da je Žalbeni sud u Shakiju 13. kolovoza 2018. godine ukinuo preventivnu mjeru uhićenja i otpustio podnositelja zahtjeva, čime je okončao povredu utvrđenu u prvoj presudi Mammadov. Vlada smatra da je time odgovoreno na zahtjev Odbora ministara da se podnositelja zahtjeva bezuvjetno otpusti. Pri iznošenju razloga zbog kojih bi se otpust g. Mammadova trebao smatrati bezuvjetnim Vlada je prvo napomenula da g. Mammadov može podnijeti žalbu protiv odluke Žalbenog suda u Shakiju. Drugo, ukazala je na to da se uvjeti određeni g. Mammadovu odnose na njegovo vrijeme provjeravanja, a ne njegov otpust, što znači da on može osporavati te uvjete pred lokalnim prvostupanjskim sudom i da njegova osuda u drugoj presudi Mammadov nema nikakve veze s ovim zahtjevom na temelju članka 46. stavka 4. Treće, Vlada je pregledala odluke Odbora ministara i zaključila da je upotrebom riječi „bezuovjetni” u svojim odlukama Odbor htio reći da „ne bi trebali postojati nikakvi preduvjeti za otpust podnositelja zahtjeva ... na primjer, da mora podnijeti zahtjev pravosudnim tijelima”.

134. U zaključku komentara navela je da je, s obzirom na ciljeve postupka na temelju članka 46. stavka 4. i njegovu izvanrednost, stvar riješena i da nema potrebe da Sud nastavi s ispitivanjem pitanja na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije.

3. *Ilgar Mammadov*

135. U svojim prvobitnim komentarima g. Mammadov je tvrdio da je za izvršenje prve presude Mammadov potrebno da ga se hitno i bezuvjetno otpusti, kao i da Republika Azerbajdžan nedvosmisleno prizna da je njegovo zadržavanje u zatvoru od pritvaranja 4. veljače 2013. godine bilo protivno ne samo Konvenciji nego i pravu Republike Azerbajdžan.

136. Upućujući na sudsku praksu Suda, g. Mammadov iznio je sedam argumenata kojima potkrepljuje svoje tvrdnje, točnije: visoke ugovorne strane obvezne su podvrgnuti se konačnim presudama Suda u svim predmetima u kojima su stranke; ta obveza nije ograničena na isplatu pravedne naknade, već može podrazumijevati donošenje općih i/ili pojedinačnih mjera; diskrecijska ovlast visokih ugovornih stranaka da odaberu te mjere nije apsolutna; odlučivanje o tome koje su pojedinačne mjere potrebne u nadležnosti je Odbora ministara na temelju članka 46. stavka 2. Konvencije; jedina prikladna pojedinačna mjera koju treba donijeti visoka ugovorna stranka, kada se osoba zadržava u zatvoru na temelju postupka za koji je Sud utvrdio da predstavlja povredu njezinih konvencijskih prava, jest da se tu osobu otpusti u okolnostima koje uključuju i nedvosmisleno priznanje da je njezino zadržavanje u zatvoru bilo protivno tim pravima; pojedinačna mjera zahtijevana u prvoj presudi Mammadov bio je njegov otpust u okolnostima koje uključuju nedvosmisleno priznanje da je njegovo zadržavanje u zatvoru bilo protivno azerbajdžanskim zakonima i Konvenciji; Republika Azerbajdžan mogla je donijeti tu mjeru, no nije to učinila, nego je nastavila odgađati njezino donošenje, čime je učinila prvobitno utvrđenje povrede članaka 18. i 5. još ozbiljnijim, što znači da nije ispunila svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Konvencije.

137. Tvrdeći da je donošenje pojedinačnih mjera u prvoj presudi Mammadov podrazumijevalo njegov hitni otpust, g. Mammadov uputio je na niz predmeta u sudskoj praksi Suda u kojima je Sud u svojoj presudi uputio da je potreban „otput na najraniji mogući datum”, „hitni otpust” ili „otput bez daljnje odgode”. Zaključio je da je zajednički element u tim predmetima bila činjenica da nije postojala nikakva zamisliva pravna osnova za predmetno lišavanje slobode. Osim toga, otpust je trebao biti hitan ili vrlo brz jer je povreda bila toliko ozbiljna da je tužena država imala vrlo ograničeni prostor za odgodu izvršenja predmetnih presuda.

138. Neovisno o tome što takve upute nema u prvoj presudi Mammadov, trebalo bi je promatrati u istom svjetlu kao i presude u kojima nije postojala nikakva zamisliva pravna osnova za lišavanje slobode. G. Mammadov tvrdio je da to tumačenje potkrepljuju zaključci Suda iz prve presude Mammadov te je smatrao da je cijeli postupak od njegova pritvaranja nadalje predstavljao očito uskraćivanje pravde. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, samo bi bezuvjetni otpust predstavljao ispravno izvršenje jer bi druge vrste otpusta bile u suprotnosti s kaznenim postupkom koji ima bitne nedostatke iz prve presude Mammadov.

139. U svojim daljnjim komentarima g. Mammadov potvrdio je isplatu pravedne naknade, no tvrdio je da to nije jedina pojedinačna mjera koja je potrebna u njegovu predmetu. Istaknuo je da se u domaćem postupku nije riješio nijedan element iz prve presude Mammadov i da se stoga on ne može smatrati pojedinačnom mjerom u njegovu predmetu. Iz istih razloga koje je naveo Odbor ministara (vidi prethodni stavak 123.) tvrdio je da se predmeti *Lutsenko* i *Tymoshenko*, oboje prethodno citirano, razlikuju od njegova predmeta i da je stoga bilo primjereno da Odbor drugačije postupi u njima u postupku nadzora.

140. Naposljetku, uvažio je da je Odbor ministara upotrijebio neznatno drugačiju jezičnu formulaciju kada je zahtijevao njegov otpust, no tvrdio je da je izričaj ostao potpuno dosljedan stajalištu Odbora i da se ni po kojoj osnovi ne može tvrditi da je Odbor bio nedosljedan u svom pristupu.

141. U komentarima dostavljenima nakon otpusta g. Mammadov istaknuo je da u presudi od 13. kolovoza 2018. godine Žalbeni sud u Shakiju nigdje nije uputio na prvu presudu Mammadov, odbacio je kritike Suda iz druge presude Mammadov te je potvrdio njegovu osudu i izmijenio samo trajanje kazne. Podsjećajući na uvjete njegova otpusta (vidi prethodne stavke 31. – 32.) g. Mammadov ustvrdio je da dvije godine ima obvezu javljati se Uredu za uvjetne osude svakih deset dana kako bi potpisao registar iako mu nije izdan nikakav dokument u kojem je potvrđena potreba za tim redovitim javljanjima. Preostala mu je mogućnost da se vrati u zatvor prema, kako ih je on opisao, nedorečenim odredbama Kaznenog zakona ako sustavno ili namjerno izbjegava svoju „obvezu popravka” ili ostale obveze koje mu je sud odredio ili ako počini druga kaznena djela. G. Mammadov tvrdio je da ograničenja koja su mu nametnuta utječu na njegovu sposobnost uključivanja u legitimne političke aktivnosti, čime se produljuju mjere koje su upotrijebljene da ga se ušutka ili kazni zbog kritiziranja Vlade. Nije komentirao mogućnost podnošenja žalbe protiv tih ograničenja.

142. U pogledu pitanja o tome je li izvršena prva presuda Mammadov ukazao je na to da je otpušten tri godine i deset mjeseci nakon presude Suda i da se stoga ne može smatrati da nije postojala odgoda i da je otpust bio „pravodoban”. Podsjećajući na izričita i implicitna ograničenja koja su mu nametnuta u skladu s domaćim pravom, g. Mammadov izjavio je da se njegov otpust može opisati samo kao „uvjetan”. Zaključio je da, čak i da se njegov otpust smatra zakašnjelim izvršenjem presude (što prema njemu on nije), Vlada je u vrijeme podnošenja zahtjeva za upućivanje već u velikoj mjeri propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1.

B. Ocjena Suda

1. Postupovna pitanja

143. Nakon otpusta g. Mammadova Vlada je tvrdila da je stvar riješena i da nema potrebe da Sud nastavi s ispitivanjem pitanja na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije (vidi prethodni stavak 134.).

144. Sud napominje da se ni u jednoj odredbi članka 46. ne spominje mogućnost povlačenja predmeta upućenog Sudu. No one jasno ukazuju na to da samo Odbor ministara može pokrenuti upućivanje na temelju članka 46. stavka 4. S obzirom na tu postupovnu ovlast, zajedničku odgovornost Odbora ministara i međuinstitucijsku prirodu postupka Sud smatra da nije isključena mogućnost da ovlasti dodijeljene Odboru ministara na temelju članka 46. impliciraju i da Odbor može povući predmet upućen Sudu.

145. No Odbor ministara to nije učinio u ovom postupku. Nakon uvjetnog otpusta g. Mammadova ispitao je predmet s obzirom na taj novi razvoj događaja te je, nakon savjetovanja s Vladom i saslušanja g. Mammadova, odlučio da neće povući postupak (vidi prethodne stavke 71. – 72.). Nadalje, Odbor je na poziv Suda dostavio pisane komentare nakon uvjetnog otpusta g. Mammadova u kojima je naveo da bi trebale poslužiti Sudu kao pomoć u odlučivanju o ovom predmetu („aideront la Cour à statuer sur cette affaire”, vidi prethodni stavak 125.).

146. Nakon odluke Vrhovnog suda od 28. ožujka 2019. (vidi prethodni stavak 73.) Vlada je ukazala na to da smatra da je tom odlukom stvorena nova situacija u izvršenju prve presude Mammadov koju bi „Sud možda trebao uzeti u obzir” u ovom postupku. Nakon ispitivanja prethodnih elemenata Sud smatra da i dalje mora ispitati predmet koji mu je upućen.

2. Opća načela koja se odnose na izvršenje presude Suda na temelju članka 46. stavaka 1. i 2.

147. Jedna od najznačajnijih značajki konvencijskog sustava jest mehanizam za kontrolu usklađenosti s odredbama Konvencije. Stoga Konvencija ne obvezuje države stranke samo na poštovanje prava i obveza koji iz nje proizlaze, već i na ustanovljenje pravosudnog tijela, Suda, koje je ovlašteno utvrditi da je došlo do povrede Konvencije u okviru konačnih presuda kojima su se države stranke obvezale podvrgnuti (članak 19. u vezi s člankom 46. stavkom 1.). Osim toga, njome je uspostavljen mehanizam za nadzor nad izvršenjem presuda, što je u nadležnosti Odbora ministara (članak 46. stavak 2.). Takav mehanizam pokazuje koliko je važno učinkovito izvršenje presuda (vidi *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske* (br. 2) [VV], br. 32772/02, stavak 84., ECHR 2009).

148. Sud je u mnogo navrata u svojoj sudskoj praksi istaknuo da su njegove presude uglavnom deklaratorne prirode i da je općenito predmetna država prvenstveno zadužena za odabir, podložno nadzoru Odbora ministara,

sredstava kojima će ispuniti svoje obveze iz članka 46. Konvencije, pod uvjetom da su ta sredstva u skladu sa zaključcima navedenima u presudi Suda (vidi, među drugim izvorima prava, *Öcalan protiv Turske* [VV], br. 46221/99, stavak 210., ECHR 2005-IV, *Brumărescu protiv Rumunjske* (pravedna naknada) [VV], br. 28342/95, stavak 20., ECHR 2001-I, i *Scozzari i Giunta protiv Italije* [VV], br. 39221/98 i 41963/98, stavak 249, ECHR 2000-VIII).

149. Sud je istaknuo i obvezatnu snagu svojih presuda na temelju članka 46. stavka 1. i važnost njihova učinkovitog izvršenja, u dobroj vjeri i u skladu sa „zaključcima i duhom” tih presuda (vidi *Emre protiv Švicarske* (br. 2), br. 5056/10, stavak 75., 11. listopada 2011.).

150. Kad je riječ o zahtjevima iz članka 46., prvo treba napomenuti da je tužena država za koju se utvrdi da je prekršila Konvenciju ili Protokole uz nju obvezna podvrgnuti se odlukama Suda u svim predmetima u kojima je stranka. Drugim riječima, ako tužena država djelomično ili u cijelosti propusti izvršiti presudu Suda, to može aktivirati njezinu međunarodnu odgovornost. Ta država stranka bit će obvezna ne samo platiti iznos pravedne naknade osobama kojima je ona dosuđena, nego i poduzeti pojedinačne i/ili, ako je prikladno, opće mjere u svom domaćem pravnom poretku kako bi se okončala povreda koju je utvrdio Sud i kako bi se učinci ispravili koliko je to moguće, pri čemu je cilj svega toga da se podnositelja zahtjeva, koliko je to moguće, vrati u položaj u kojem bi bio da se nisu zanemarili zahtjevi Konvencije (vidi *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT)*, prethodno citirano, stavak 85. s daljnjim referencama). Pri odabiru pojedinačnih mjera država stranka mora uzeti u obzir da je njihov primarni cilj postizanje povrata u prijašnje stanje (vidi *Kudeshkina protiv Rusije* (br. 2) (odl.), br. 28727/11, stavak 74., 17. veljače 2015., *Brumărescu*, prethodno citirano, stavak 20., i *Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke* (članak 50.), 31. listopada 1995., stavak 34., Serija A br. 330-B).

151. Te obveze održavaju načela međunarodnog prava prema kojima država odgovorna za protupravni čin ima obvezu restitucije, koja podrazumijeva ponovnu uspostavu stanja koje je postojalo prije počinjenja protupravnog čina, pod uvjetom da restitucija nije „materijalno nemoguća” i da „ne uključuje teret koji je potpuno nerazmjernan koristi koja proizlazi iz restitucije u odnosu na onu koja proizlazi iz kompenzacije” (članak 35. Članaka o odgovornosti država, vidi prethodne stavke 81. i 88.). Drugim riječima, iako se u pravilu primjenjuje restitucija, mogu se pojaviti okolnosti u kojima se odgovornu državu – u cijelosti ili djelomično – oslobađa te obveze, pod uvjetom da može dokazati da su nastale takve okolnosti (vidi *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT)*, prethodno citirano, stavak 86.).

152. Tužene države u svakom slučaju moraju Odboru ministara dostaviti detaljne, ažurne informacije o razvoju događaja u postupku izvršenja presuda koje su obvezatne za njih (pravilo 6. Pravilnika Odbora ministara za nadzor nad izvršenjem presuda i odredbi prijateljskih nagodbi – vidi prethodni

stavak 91.). S tim u vezi Sud ističe obvezu država da izvršavaju ugovore u dobroj vjeri, kako je istaknuto posebno u trećem stavku preambule Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969., kao i u njezinu članku 26. (ibid., stavak 87.).

153. Doduše, tužena država u načelu može slobodno odabrati, podložno nadzoru Odbora ministara, sredstva kojima će ispuniti svoje obveze iz članka 46. stavka 1. Konvencije (vidi i prethodni stavak 148.), pod uvjetom da su ta sredstva u skladu sa zaključcima navedenima u presudi Suda. No, Sud je u određenim posebnim okolnostima utvrdio da je korisno tuženoj državi ukazati na to koje bi vrste mjera mogla poduzeti kako bi se okončala situacija – često sustavna – koja je dovela do utvrđenja povrede. Ponekad je priroda utvrđene povrede takva da ne dopušta nikakav izbor u pogledu mjera koje treba poduzeti (vidi *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT)*, prethodno citirano, stavak 88. s daljnjim referencama).

154. Iako Sud u određenim situacijama može uputiti na neko konkretno pravno sredstvo ili drugu mjeru koju treba poduzeti tužena država, ipak je na Odboru ministara da ocijeni provedbu tih mjera na temelju članka 46. stavka 2. Konvencije (vidi *Egmez protiv Cipra* (odl.), br. 12214/07, stavak 49., 18. rujna 2012., s daljnjim referencama).

155. Nadalje, Sud ponavlja da je, s obzirom na raznolikost sredstava dostupnih za postizanje povrata u prijašnje stanje i prirodu predmetnih pitanja, pri izvršenju nadležnosti iz članka 46. stavka 2. Konvencije Odbor ministara u boljem položaju od Suda da ocijeni konkretne poduzete mjere. Stoga bi Odboru ministara trebalo prepustiti nadzor, koji se vrši na temelju informacija koje dostavi tužena država i vodeći računa o razvoju događaja u pogledu podnositelja zahtjeva, nad donošenjem mjera koje su izvedive, pravodobne, prikladne i dostatne za osiguranje najveće moguće naknade štete za povrede koje je utvrdio Sud (vidi *Mukhitdinov protiv Rusije*, br. 20999/14, stavak 114., 21. svibnja 2015., *Mamazhonov protiv Rusije*, br. 17239/13, stavak 236., 23. listopada 2014., *Kim protiv Rusije*, br. 44260/13, stavak 74., 17. srpnja 2014., i *Savridin Dzhurayev protiv Rusije*, br. 71386/10, stavak 255., ECHR 2013 (izvadci)).

156. Svrha dosuđivanja iznosa pravedne naknade jest osigurati naknadu štete isključivo za štetu koju su pretrpjele osobe kojima su ti iznosi dosuđeni u mjeri u kojoj su relevantni događaji posljedica povrede koja se ne može ispraviti ni na koji drugi način (vidi *Scozzari i Giunta*, prethodno citirano, stavak 250.). Opća logika iza pravila pravedne naknade (članak 41. ili prije članak 50. Konvencije), kako su ga zamislili njegovi autori, izravno je izvedena iz načela javnog međunarodnog prava koje se odnosi na odgovornost države i mora se tumačiti u tom kontekstu. To je potvrđeno u *travaux préparatoires* Konvencije (vidi *Cipar protiv Turske* (pravedna naknada) [VV], br. 25781/94, stavak 40., ECHR 2014).

3. Zadaća Suda u postupku zbog neispunjenja obveze pokrenutom na temelju članka 46. stavka 4.

157. Prema članku 46. stavku 4. Konvencije Sud mora odlučiti je li država propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. U toj se odredbi ne navodi konkretno koji pristup pritom treba primijeniti. Budući da je ovo prvi put da je Odbor ministara pokrenuo postupak zbog neispunjenja obveze, Sud smatra da bi trebao razjasniti prirodu svoje zadaće.

(a) Povijest izrade nacrtu Protokola br. 14

158. Podsjeća se da je članak 46. stavak 4. jedna od izmjena Konvencije koje su usvojene zbog stupanja na snagu Protokola br. 14 (vidi prethodni stavak 116.). U petom stavku preambule Protokola navodi se da se hitno moraju izmijeniti određene odredbe kako bi se očuvala i poboljšala učinkovitost kontrolnog sustava, prvenstveno s obzirom na stalno povećanje radnog opterećenja Suda i Odbora ministara. Osim toga, u Obrazloženju donošenja Protokola u mnogo se navrata upućuje na taj opći cilj. Kad je konkretno riječ o izvršenju presuda, istaknuto je da su neke od predloženih mjera osmišljene kako bi poboljšale i ubrzale postupak izvršenja s obzirom na to da autoritet Suda i vjerodostojnost sustava oboje uvelike ovise o učinkovitosti tog postupka. Smatralo se da je ovlašćivanje Odbora ministara da pred Sudom pokrene postupak zbog neispunjenja obveze najvažnija izmjena Konvencije u kontekstu brzog i prikladnog izvršenja (vidi prethodni stavak 116. u kojem se citira stavak 16. Obrazloženja).

159. U Obrazloženju je dodatno naglašeno da je brzo i potpuno izvršenje presuda Suda ključno te da stranke Konvencije imaju zajedničku obvezu očuvanja autoriteta Suda svaki put kad Odbor ministara smatra da jedna od država odbija poštovati konačnu presudu Suda (ibid.). Cilj postupka zbog neispunjenja obveze nije ponovno otvaranje pitanja povrede o kojem je već odlučeno u prvoj presudi Suda, kao ni izricanje novčane kazne, već je njegov cilj vršenje političkog pritiska kako bi se osiguralo izvršenje prvobitne presude Suda (ibid.).

160. Iz ovog pregleda povijesti izrade nacrtu Protokola br. 14 jasno proizlazi da je postupak zbog neispunjenja obveze iz članka 46. stavka 4. uveden kako bi se povećala učinkovitost postupka nadzora – kako bi ga se poboljšalo i ubrzalo.

(b) Pravni okvir za postupak izvršenja

161. Osim što će proučiti povijest izrade nacrtu i ciljeve Protokola br. 14, Sud će uzeti u obzir i mjerodavni pravni okvir za postupak izvršenja. Prema članku 46. stavku 2. Konvencije Odbor ministara odgovoran je za nadzor nad izvršenjem presuda Suda (vidi prethodne stavke 89. i 147.). Odbor je izvršno tijelo Vijeća Europe i zbog toga je njegov rad političke prirode. Ipak, pri

nadzoru nad izvršenjem presuda on ispunjava konkretni zadatak koji uključuje primjenu mjerodavnih pravnih pravila.

162. Prema utvrđenoj sudskoj praksi Suda postupak izvršenja odnosi se na ispunjavanje međunarodnopravnih obveza iz članka 46. stavka 1. Konvencije od strane ugovorne stranke. Te obveze temelje se na načelima međunarodnog prava koja se odnose na prekid, neponavljanje i naknadu štete kako su iskazani u Člancima o odgovornosti država (vidi prethodne stavke 81. – 88. i 150. – 151.). Odbor ministara primjenjuje ih godinama i trenutačno su izraženi u pravilu 6.2 Pravilnika Odbora ministara (vidi prethodni stavak 91.).

163. Stoga je nadzorni mehanizam, trenutačno uspostavljen na temelju članka 46. Konvencije, sveobuhvatni okvir za izvršenje presuda Suda koji je ojačan praksom Odbora ministara. Unutar tog okvira stalnim radom Odbora na nadzoru stvorila se zbirka javnih dokumenata koja sadrži informacije koje su dostavile tužene države, kao i druge informacije koje se odnose na postupak izvršenja, te u kojoj su evidentirane odluke Odbora u predmetima čije je izvršenje u tijeku. Ta je praksa utjecala i na određivanje općih normi u preporukama Odbora državama članicama o temama važnima za pitanja izvršenja (na primjer, Preporuka R(2000)2 o preispitivanju ili ponavljanju određenih predmeta na domaćoj razini nakon presuda Europskog suda za ljudska prava ili Preporuka CM/Rec(2010)3 o djelotvornim pravnim sredstvima za predugo trajanje postupka). To je dovelo do toga da je Odbor ministara razvio opsežnu pravnu stečevinu.

164. Vodeći računa o prethodno navedenom, Sud primjećuje da je već utvrdio da je članak 41. *lex specialis* u odnosu na opća pravila i načela međunarodnog prava, ali da je istodobno zaključio i da bi tu odredbu trebalo tumačiti u skladu s međunarodnim pravom (vidi *Cipar protiv Turske* (pravedna naknada), prethodno citirano, stavci 40. – 42.). Uzimajući u obzir svoje prethodne zaključke o pravnom okviru za postupak izvršenja i pravnoj stečevini Odbora ministara, primijenit će sličan pristup u ovom kontekstu i smatrati da pravilo 6. Pravilnika Odbora odražava načela međunarodnog prava iz Članaka o odgovornosti država.

(c) Pristup Suda u postupku zbog neispunjenja obveze

165. Kako bi utvrdio svoj pristup u postupku zbog neispunjenja obveze, Sud će razmotriti dva pitanja. Prvo, mjeru u kojoj bi se trebao voditi zaključcima Odbora ministara u postupku izvršenja i, drugo, rok za svoju analizu.

166. U pogledu prvog pitanja, donoseći zaključke iz svojih opažanja o dvama prethodno opisanim elementima – povijesti izrade nacrtu Protokola br. 14 i pravnom okviru postupka izvršenja – Sud smatra da ništa ne ukazuje na to da je cilj autora Protokola bio oduzeti Odboru ministara njegovu nadzornu ulogu. Cilj postupka zbog neispunjenja obveze nije bio narušiti temeljnu institucijsku ravnotežu između Suda i Odbora.

167. Sud je naglasio da je Odbor ministara nadležan za ocjenu konkretnih mjera koje država mora poduzeti kako bi osigurala najveću moguću naknadu štete za utvrđene povrede (vidi prethodni stavak 155.). Također je utvrdio da pitanje poštovanja presuda Suda od strane visokih ugovornih stranaka nije obuhvaćeno nadležnošću Suda ako nije postavljeno u kontekstu „postupka zbog neispunjenja obveze” predviđenog člankom 46. stavcima 4. i 5. Konvencije (vidi predmet *Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2)* [VV], br. 19867/12, stavak 102., 11. srpnja 2017.).

168. No u postupku zbog neispunjenja obveze Sud mora donijeti konačnu pravnu ocjenu pitanja usklađenosti. Pritom će Sud uzeti u obzir sve aspekte postupka pred Odborom ministara, uključujući mjere na koje je ukazao Odbor. Sud će u ocjeni uzeti u obzir zaključke Odbora u postupku nadzora, stajalište tužene Vlade i podneske žrtve povrede. U kontekstu postupka zbog neispunjenja obveze Sud će osim toga morati utvrditi pravne obveze koje proizlaze iz konačne presude, kao i zaključaka i duha te presude (vidi prethodni stavak 149.), kako bi mogao utvrditi je li tužena država propustila ispuniti svoje obveze iz članka 46. stavka 1.

169. Sud će drugo pitanje, odnosno rok za ocjenu navodnog propusta države da ispuni svoju obvezu podvrgavanja presudi, razmotriti odvojeno.

170. S time u vezi Sud primjećuje da Odbor ministara upućuje pitanje Sudu na temelju članka 46. stavka 4. na onaj dan na koji je utvrdio da se predmetna država odbija podvrgnuti konačnoj presudi u smislu članka 46. stavka 4. jer nije mogao zaključiti da su aktivnosti države „pravodobne, prikladne i dostatne” (vidi prethodni stavak 155.). Izvršenje presuda Suda jest postupak. Tu tvrdnju potkrepljuje činjenica da u postupku zbog neispunjenja obveze Odbor ministara mora, u skladu s člankom 46. stavkom 4., državu stranku službeno obavijestiti o svojoj namjeri upućivanja pitanja Sudu o tome je li stranka propustila ispuniti svoje obveze iz članka 46. stavka 1.

171. Posljedično, a uzimajući u obzir odluku Odbora ministara, Sud smatra da bi početna točka za ispitivanje trebao biti trenutak u kojem mu je pitanje upućeno u skladu s člankom 46. stavkom 4. Konvencije.

4. Primjena prethodnih načela na ovaj predmet

172. Prije primjene prethodno opisanih načela Sud će razmotriti opseg ovog postupka zbog neispunjenja obveze.

(a) Opseg ovog postupka zbog neispunjenja obveze

173. U prvoj presudi Mammadov od 22. svibnja 2014. Sud je utvrdio da je do povrede članka 5. stavka 1. točke (c), članka 5. stavka 4., članka 6. stavka 2. te članka 18. u vezi s člankom 5. došlo u vezi s optužbama za kaznena djela, koje su protiv g. Mammadova iznesene u veljači 2013. godine, i posljedičnim istražnim zatvorom (vidi prethodne stavke 2. i 33.). Na temelju članka 18. u vezi s člankom 5. Sud je smatrao da za optužbe protiv g. Mammadova nije postojala osnovana sumnja i da je stvarna svrha spornih

mjera bilo uštkavanje ili kažnjavanje g. Mammadova zbog kritiziranja Vlade (vidi prethodni stavak 36.).

174. U svojoj privremenoj rezoluciji od 5. prosinca 2017. Odbor ministara uputio je Sudu, u skladu s člankom 46. stavkom 4., pitanje o tome „je li Republika Azerbajdžan propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1.” u pogledu te presude (vidi prethodne stavke 1. i 67. te Prilog).

175. Istodobno je u privremenoj rezoluciji podsjetio i na to da je u postupku nadzora Odbor ministara donio brojne odluke i prethodne privremene rezolucije u kojima je istaknuo bitne nedostatke u kaznenom postupku koji su utvrđeni u zaključcima Suda na temelju članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije, kao i zahtijevao hitni bezuvjetni otpust g. Mammadova. Naveo je da „se ... Republika Azerbajdžan, zbog toga što nije osigurala bezuvjetni otpust podnositelja zahtjeva, odbija podvrgnuti konačnoj presudi Suda” (vidi prethodni stavak 66.).

176. Sud primjećuje razliku između širokog opsega upućenog pitanja, formuliranog na isti način kao i u članku 46. stavku 4., i pitanja koje Odbor ministara zabrinjavaju u ovom predmetu i koja su formulirana tijekom postupka nadzora. Očito je da je Odbor ministara smatrao da je u ovom postupku zbog neispunjenja obveze temeljno pitanje bilo pitanje propusta Republike Azerbajdžan da donese pojedinačne mjere kojima bi se odgovorilo na povredu članka 18. u vezi s člankom 5. Imajući to na umu, Sud smatra da je ključno pitanje u ovom predmetu je li Republika Azerbajdžan propustila donijeti pojedinačne mjere koje su bile potrebne da bi se podvrgnulo presudi Suda u pogledu povrede članka 18. u vezi s člankom 5.

177. Preostali elementi pravedne naknade i opće mjere povezane s izvršenjem prve presude Mammadov ulaze u opseg postupka zbog neispunjenja obveze s obzirom na formulaciju članka 46. stavka 4. No u ovom ih predmetu ne treba detaljno ispitati.

178. Kad je riječ o pravednoj naknadi, Sud podsjeća da je g. Mammadovu dosudio iznos od 20.000,00 eura (EUR) na ime naknade nematerijalne štete i 2.000,00 eura (EUR) na ime naknade troškova i izdataka (vidi stavke 151. i 154. prve presude Mammadov i prethodni stavak 33.). Isplata pravedne naknade nije sporna s obzirom na to da je isplaćena g. Mammadovu 25. prosinca 2014. godine (vidi prethodne stavke 122., 127. i 139. te Prilog).

179. Kad je riječ o općim mjerama, Sud primjećuje da je Odbor ministara donio zaključak u postupku da bi sve opće mjere potrebne u ovom predmetu trebalo nadzirati u kontekstu drugih sličnih predmeta, konkretno predmeta *Farhad Aliyev protiv Azerbajdžana*, br. 37138/06, 9. studenoga 2010., i *Rasul Jafarov*, prethodno citirano. Zbog toga se opće mjere o kojima su obavijestile vlasti (vidi prethodne stavke 42. – 44. te Priloge) uzimaju u obzir u postupku nadzora nad izvršenjem tih drugih presuda.

180. Sud će se stoga posvetiti glavnom aspektu ovog predmeta: pojedinačnim mjerama koje su bile potrebne da bi se podvrgnulo presudi Suda u pogledu povrede članka 18. u vezi s člankom 5.

(b) Pojedinačne mjere

(i) Prva presuda Mammadov

(α) Tekst presude

181. Ni u obrazloženju ni u izreci prve presude Mammadov Sud nije izrijekom naveo kako bi se presuda trebala izvršiti. Vlada je tvrdila da izostanak te upute znači da nisu potrebne nikakve pojedinačne mjere (vidi prethodni stavak 130.).

182. Sud ponavlja da su prema dobro utvrđenoj sudskoj praksi njegove presude deklaratorne prirode i da u određenim posebnim okolnostima može navesti vrstu mjere koja bi se mogla poduzeti kako bi se okončala utvrđena povreda (vidi prethodni stavak 153.). Povremeno je Sud naveo upute povezane s postupkom izvršenja koje su se odnosile i na pojedinačne i na opće mjere (vidi, na primjer, *Assanidze protiv Gruzije* [VV], br. 71503/01, stavak 203., ECHR 2004-II, i *Aydoğdu protiv Turske*, br. 40448/06, stavci 118. – 122., 30. kolovoza 2016.). Međutim, uzimajući u obzir institucijsku ravnotežu između Suda i Odbora ministara utvrđenu u Konvenciji (vidi prethodne stavke 167. – 168.) i odgovornost država u postupku izvršenja (vidi prethodni stavak 150.), države su i dalje odgovorne za krajnji odabir mjera pod nadzorom Odbora ministara, pod uvjetom da su te mjere u skladu sa „zaključcima i duhom” navedenima u presudi Suda (vidi *Egmez*, prethodno citirano, stavci 48. – 49., i *Emre* (br. 2), prethodno citirano, stavak 75., te prethodne stavke 149. i 153.).

183. Također treba napomenuti da Odbor ministara smatra da može preispitati upute povezane s izvršenjem, na primjer, kada u postupku nadzora mora uzeti u obzir objektivne čimbenike koji su otkriveni nakon što je Sud donio presudu. Jedan primjer toga jest predmet *Al-Saadoon i Mufdhi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 61498/08, ECHR 2010, u kojem se izvršenje upute koju je Sud dao vlastima Ujedinjenog Kraljevstva o tome da poduzmu „sve moguće korake kako bi od iračkih vlasti pribavile uvjerenje da [podnositelji zahtjeva] neće biti podvrgnuti smrtnoj kazni” više nije nadziralo nakon što je domaći sud oslobodio podnositelje zahtjeva zbog nedostatka dokaza. Nikakvih drugih optužbi nije bilo pa je Odbor ministara zaključio predmet prihvativši zaključak Ujedinjenog Kraljevstva da podnositelji zahtjeva više nisu u stvarnoj opasnosti od smrtne kazne (vidi konačnu rezoluciju CM/ResDH(2012)68).

184. Pristup kojim se postupak nadzora ograničava na izričite upute Suda doveo bi do gubitka fleksibilnosti koja je Odboru ministara potrebna da bi nadzirao, na temelju informacija koje dostavi tužena država i vodeći računa o razvoju događaja u pogledu podnositelja zahtjeva, donošenje mjera koje su izvedive, pravodobne, prikladne i dostatne (vidi prethodni stavak 155.).

185. Potreba za fleksibilnosti očita je i kada se, kao i u ovom kontekstu, prvi zahtjev koji se odnosi na članak 5. odnosi na istražni postupak, dok se

kasniji drugi zahtjev koji se odnosi na članak 6. odnosi na posljedični sudski postupak u istom kaznenom postupku. Stoga je u okolnostima ovog predmeta, zbog kronologije događaja i svojih pravnih postupaka, Sud morao odvojeno razmotriti povezane materijalne prigovore iz prve i druge presude Mammadov. Također treba primijetiti da je Sud uvažio da je, kada je riječ o optužbama o političkim motivima ili drugim skrivenim motivima kaznenog progona, teško odvojiti istražni zatvor od kaznenog postupka u okviru kojeg je taj zatvor određen (vidi *Lutsenko*, prethodno citirano, stavak 108.).

186. Stoga izostanak izričite izjave povezane s izvršenjem prve presude Mammadov nije odlučujući za pitanje o tome je li Azerbajdžan propustio ispuniti svoje obveze iz članka 46. stavka 1. Odlučujuće je pitanje jesu li mjere koje je tužena država poduzela u skladu sa zaključcima i duhom presude Suda.

187. Zato se Sud sad vraća razlozima zbog kojih je utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. u prvoj presudi Mammadov:

„141. Sud je prethodno utvrdio da se optužbe protiv podnositelja zahtjeva nisu temeljile na ‚osnovanoj sumnji‘ u smislu članka 5. stavka 1. točke (c) Konvencije (usporedi *Khodorkovskiy*, prethodno citirano, stavak 258., i usporedi *Lutsenko*, prethodno citirano, stavak 108.). Stoga se iz tog utvrđenja može zaključiti da vlasti nisu uspjele pokazati da su postupale u dobroj vjeri. No, taj zaključak sam po sebi nije dovoljan da bi se pretpostavilo da je došlo do povrede članka 18. pa se mora provjeriti postoje li dokazi da su postupci vlasti bili stvarno potaknuti neprikladnim razlozima.

142. Sud smatra da se u ovom predmetu u dovoljnoj mjeri može utvrditi da ti dokazi proizlaze iz kombinacije relevantnih činjenica predmeta. Točnije, Sudu upućuje na sve relevantne okolnosti koje je uzeo u obzir u svojoj ocjeni prigovora na temelju članka 5. stavka 1. točke (c) (vidi prethodni stavak 92.) i smatra da su jednako relevantne u kontekstu ovog prigovora. Nadalje, smatra da je uhićenje podnositelja zahtjeva bilo povezano s konkretnim objavama koje je podnositelj zahtjeva objavio na blogu 25., 28. i 30. siječnja 2013. godine...

143. Prethodne okolnosti ukazuju na to da je stvarna svrha spornih mjera bila ušutkavanje ili kažnjavanje podnositelja zahtjeva zbog kritiziranja Vlade i pokušaja širenja informacija koje je on smatrao istinitima, a koje je Vlada pokušavala sakriti. S obzirom na ta razmatranja Sud utvrđuje da je podnositelju zahtjeva sloboda ograničena u druge svrhe osim u svrhu da ga se izvede pred nadležno pravosudno tijelo zbog osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo, kako je propisano člankom 5. stavkom 1. točkom (c) Konvencije.

144. Sud smatra da je to dovoljna osnova za utvrđenje povrede članka 18. Konvencije u vezi s člankom 5.”

188. U prvoj presudi Mammadov Sud stoga nije utvrdio samo povredu članka 5. stavka 1. točke (c) Konvencije zbog izostanka „osnovane sumnje”, nego i povredu članka 18. u vezi s člankom 5.

189. Iz tog je obrazloženja jasno da se zaključak Suda odnosi na sve optužbe i istražni postupak protiv podnositelja zahtjeva. Nigdje nije sugerirano da je taj postupak imao više svrha (usporedi, suprotno tome, *Merabishvili*, prethodno citirano, stavci 277. i 292. – 308.), što bi moglo značiti da se neki dio postupka vodio iz legitimnog razloga. Nadalje, Sud je

u svojoj presudi istaknuo da sama činjenica da vlasti nisu uspjele pokazati da su postupale u dobroj vjeri nije dovoljna da se pretpostavi da je došlo do povrede članka 18. Do povrede je došlo jer su postupci vlasti bili potaknuti neprikladnim razlozima s obzirom na to da su optužbe iznesene kako bi se ušutkalo ili kaznilo g. Mammadova zbog kritiziranja Vlade (vidi prvu presudu Mammadov, stavak 143.). Taj je zaključak ključan s obzirom na cilj i svrhu članka 18., a to je zabrana zloupotrebe ovlasti (vidi *Merabishvili*, prethodno citirano, stavak 303., i *Rashad Hasanov i drugi*, prethodno citirano, stavak 120.). Iz toga slijedi da je činjenica da je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije u prvoj presudi Mammadov učinila nevažećim sve postupke koji su proizašli iz iznošenja tih optužbi.

(β) Pripadajuće obveze koje proizlaze iz odgovornosti države

190. Sud će sada razmotriti obveze koje proizlaze iz odgovornosti države i koje je Azerbajdžan trebao ispuniti u skladu s prethodnim pristupom (vidi stavak 155.) i s obzirom na zaključak Suda povezan s prirodom njegova utvrđenja povrede članka 18. u vezi s člankom 5. u prvoj presudi Mammadov (vidi prethodni stavak 189.). Smatra da je Azerbajdžan bio obvezan ukloniti negativne posljedice iznošenja optužbi za koje je Sud utvrdio da su zloupotrijebljene.

191. Iz dobro utvrđene sudske prakse na temelju članka 46. Konvencije slijedi da država mora poduzeti pojedinačne mjere u domaćem pravnom poretku kako bi se okončala povreda koju je utvrdio Sud i kako bi se ispravili njezini učinci. Cilj je, koliko je to moguće, vratiti podnositelja zahtjeva u položaj u kojem bi bio da se nisu zanemarili zahtjevi iz Konvencije. Pri odabiru pojedinačnih mjera Vlada mora uzeti u obzir da je njihov primarni cilj postizanje povrata u prijašnje stanje (vidi prethodne stavke 150. – 151.).

192. S obzirom na prethodni zaključak Suda (vidi stavak 189.) prva presuda Mammadov i pripadajuća obveza povrata u prijašnje stanje prvobitno su obvezivale državu na povlačenje ili poništenje optužbi, koje je Sud kritizirao da su zloupotrijebljene, i na okončanje istražnog zatvora g. Mammadova. Štoviše, njegov boravak u istražnom zatvoru okončan je kada ga je u ožujku 2014. godine osudio prvostupanjski sud (vidi prethodne stavke 20. i 76.). No te optužbe nikada nisu poništene. Upravo suprotno, njegova kasnija osuda u cijelosti se temeljila na njima. Stoga kasnijim zadržavanjem u zatvoru na temelju te osude (umjesto da ga se zadrži u istražnom zatvoru) nije ga se vratilo u položaj u kojem bi bio da se nisu zanemarili zahtjevi iz Konvencije. Primarna obveza povrata u prijašnje stanje stoga i dalje podrazumijeva uklanjanje negativnih posljedica iznošenja spornih optužbi za kaznena djela, uključujući njegov otpust iz zatvora.

193. Sud stoga mora razmotriti je li se mogao postići povrat u prijašnje stanje u vidu uklanjanja negativnih posljedica iznošenja optužbi za kaznena djela koje je Sud kritizirao da su zloupotrijebljene odnosno bi li to bilo

„materijalno nemoguće” odnosno „uključuje li teret koji je potpuno nerazmjernan koristi koja proizlazi iz restitucije u odnosu na onu koja proizlazi iz kompenzacije” (vidi prethodni stavak 151.).

194. Kad je riječ o tim elementima, Sud primjećuje da Vlada nikada nije tvrdila da postoje prepreke postizanju povrata u prijašnje stanje jer bi to bilo „materijalno nemoguće” ili bi uključivalo „teret koji je potpuno nerazmjernan”. S tim u vezi Sud ponavlja da je tužena država dužna ukloniti sve prepreke u svom domaćem pravnom sustavu koje bi mogle spriječiti odgovarajuće ispravljanje situacije podnositelja zahtjeva (vidi *Maestri protiv Italije* [VV], br. 39748/98, stavak 47., ECHR 2004-I). Sud zaključuje da u ovom predmetu nisu postojale prepreke postizanju povrata u prijašnje stanje.

(γ) Zaključak

195. Sud je analizirao prirodu utvrđenja povrede članka 18. u vezi s člankom 5. u prvoj presudi Mammadov te je utvrdio da pripadajuća obveza povrata u prijašnje stanje koju Azerbajdžan ima na temelju članka 46. stavka 1. podrazumijeva da Azerbajdžan mora ukloniti negativne posljedice iznošenja optužbi za kaznena djela koje je Sud kritizirao da su zloupotrijebljene i da mora otpustiti g. Mammadova iz zatvora. Sud podsjeća da tužena država može slobodno odabrati sredstva kojima će ispuniti svoje obveze iz članka 46. stavka 1. Konvencije, pod uvjetom da su ta sredstva u skladu sa „zaključcima i duhom” navedenima u presudi Suda (vidi i prethodne stavke 148. – 149. i 153.). Stoga će sada ispitati pojedinačne mjere koje je Azerbajdžan poduzeo kako bi ispunio tu obvezu, kao i ocjenu tih mjera koju je Odbor ministara proveo u postupku izvršenja.

(ii) Postupak izvršenja

(α) Pojedinačne mjere koje je poduzeo Azerbajdžan

196. Azerbajdžan je prvobitno smatrao, kako je navedeno u Akcijskom planu, da je povreda ispravljena time što su domaći sudovi ispitali predmet g. Mammadova.

197. Na poziv Odbora ministara da dostavi svoja stajališta prije pokretanja postupka zbog neispunjenja obveze Vlada je istaknula da je Vrhovni sud odlukom od 13. listopada 2015. ukinuo presudu Žalbenog suda u Shakiju od 24. rujna 2014. Vrhovni sud utvrdio je da niži sud nije dostatno obrazložio zašto je odbio zahtjeve g. Mammadova za saslušanje dodatnih svjedoka i ispitivanje drugih dokaza te da je time prekršio domaća postupovna pravila i zahtjeve iz članka 6. Konvencije pa je Vrhovni sud vratio predmet tom sudu na ponovni postupak. Vlada je smatrala da je u presudi od 29. travnja 2016. Žalbeni sud u Shakiju pažljivo razmotrio zaključke Suda iz prve presude Mammadov te ispravio nedostatke utvrđene u postupku koji su doveli do osude g. Mammadova (vidi prethodne stavke 40., 43. i 127.).

198. Azerbajdžanske vlasti također su, u okviru šire reforme kaznenog prava, u domaćem pravu stvorile mogućnost za g. Mammadova da podnese zahtjev za uvjetni otpust na temelju izdržane kazne zatvora (vidi Prilog i stavke 8. – 10. i 20. stajališta Vlade koja su u njemu sažeta).

199. Povodom druge presude Mammadov i još jedne kasacijske žalbe g. Mammadova Žalbeni sud u Shakiju po drugi je put preispitao njegovu osudu od 13. kolovoza 2018. te ju je ponovno potvrdio. No Žalbeni sud otpustio je g. Mammadova. Iako Vlada tvrdi da je riječ o bezuvjetnom otpustu, Odbor ministara i g. Mammadov smatraju da je bio uvjetan (vidi prethodne stavke 125. i 142.). Vlada je ukazala na to da je taj razvoj događaja dovoljan da bi se ispunili zahtjevi postupka izvršenja (vidi prethodne stavke 133. – 134.). Dana 28. ožujka 2019. godine Vrhovni sud djelomično je potvrdio kasacijsku žalbu g. Mammadova protiv presude Žalbenog suda od 13. kolovoza 2018. Smanjio je trajanje objedinjenih kazni zatvora izrečenih g. Mammadovu jer je smatrao da je u potpunosti izdržao svoju kaznu s obzirom na vrijeme koje je već proveo u zatvoru. Osim toga, Vrhovni sud ukinuo je uvjetnu kaznu od dvije godine koju je izrekao Žalbeni sud u Shakiju u svojoj presudi od 13. kolovoza 2018. (vidi prethodni stavak 73.).

(β) Ocjena tih mjera koju je proveo Odbor

200. Pri prvom ispitivanju predmeta na 1214. sastanku o ljudskim pravima (2. – 4. prosinca 2014.), uzimajući u obzir Akcijski plan koji je Azerbajdžan dostavio, Tajništvo Odbora ministara izvijestilo ga je da „povreda članka 18. u vezi s člankom 5. dovodi u sumnju osnovanost kaznenog postupka pokrenutog protiv podnositelja zahtjeva” i da bi bilo korisno kada bi azerbajdžanske vlasti obavijestile Odbor o mjerama koje namjeravaju poduzeti kako bi uklonile posljedice te povrede u kontekstu tekućeg kaznenog postupka pred Vrhovnim sudom (vidi prethodni stavak 45.). U zaključku izvješća navedeno je sljedeće:

„S obzirom na ozbiljne zaključke Suda u ovom predmetu otpust podnositelja zahtjeva bila bi prva predstojeća važna mjera koja mora biti prioritetna i provesti se bez odgode u skladu s domaćim postupcima.”

201. U odluci donesenoj na tom sastanku Odbor je pozvao vlasti da osiguraju otpust podnositelja zahtjeva bez odgode (vidi prethodni stavak 45.).

202. Nakon donošenja te prve odluke Odbor ministara nastavio je zahtijevati otpust g. Mammadova „bez odgode” i tijekom postupka nadzora pažljivo je pratio razvoj događaja u domaćem kaznenom postupku (vidi prethodne stavke 41. – 44.). Pri drugom ispitivanju predmeta, nakon što je Vrhovni sud rješavanje žalbe g. Mammadova od 13. ožujka 2015. odgodio na neodređeno razdoblje, Odbor je zahtijevao njegov otpust „bez odgode” (vidi privremenu rezoluciju od 12. ožujka 2015. (vidi CM/ResDH(2015)43)), a zatim je na sljedećem sastanku prvi puta zahtijevao njegov „hitni otpust” (vidi odluku donesenu na 1230. sastanku (o ljudskim pravima) održanom 11. lipnja 2015.). Nakon što je njegov predmet potom Vrhovni sud vratio na

ponovni postupak 13. listopada 2015., Odbor je zahtijevao njegov otpust „bez daljnje odgode“. Nakon pravomoćne odluke Vrhovnog suda od 18. studenoga 2016. Odbor je ponovno tražio „hitni otpust“ g. Mammadova (vidi prethodni stavak 58.). U lipnju 2017. godine, nakon što je obaviješten da je Azerbajdžan stavio u postupak zakonodavne izmjene koje bi mogle omogućiti uvjetni otpust g. Mammadova, Odbor je zahtijevao i njegov „bezuvjetni otpust“ (vidi prethodne stavke 60. – 62.).

203. Odbor ministara također je pozvao vlasti da ukažu na daljnje mjere koje su poduzete ili se namjeravaju poduzeti kako bi se izvršila presuda Suda te da se, koliko je to moguće, brzo uklone preostale posljedice utvrđenih teških povreda za podnositelja zahtjeva (vidi prethodni stavak 45.).

204. Nakon što je g. Mammadov otpušten 13. kolovoza 2018. godine, Odbor je zatražio od azerbajdžanske Vlade informacije o tom razvoju događaja te je zaprimio i komentare g. Mammadova. Razmotrio je te informacije na svojim sastancima održanima u rujnu 2018. godine, no nije donio nikakve odluke (vidi prethodne stavke 71. – 72.).

(iii) Je li Azerbajdžan propustio ispuniti svoju obvezu podvrgavanja konačnoj presudi iz članka 46. stavka 1.

(α) Je li se pojedinačnim mjerama postigao povrat u prijašnje stanje

205. Sud je utvrdio da se prvom presudom Mammadov u biti zahtijevalo uklanjanje negativnih posljedica iznošenja spornih optužbi za kaznena djela (vidi prethodni stavak 192.). Odbor ministara smatrao je da je prikladna mjera odštete bezuvjetni otpust g. Mammadova. Vlada je tvrdila da je ponovno ispitivanje ovog predmeta pred Žalbenim sudom u Shakiju 2016. i 2018. godine bio zadovoljavajuća pojedinačna mjera (vidi prethodne stavke 127. i 133.). Vlada je također smatrala da je odlukom Vrhovnog suda od 28. ožujka 2019. stvorena nova situacija u izvršenju prve presude Mammadov koju bi Sud možda trebao uzeti u obzir u ovom postupku (vidi prethodni stavak 146.).

206. Pitanje na koje Sud mora odgovoriti jest je li Azerbajdžan propustio ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Konvencije, pri čemu će mu početna točka za ispitivanje biti trenutak u kojem mu je Odbor ministara uputio pitanje (vidi prethodne stavke 169. i 171.).

207. S tim u vezi smatra da je u trenutku u kojem je Odbor ministara uputio pitanje već bilo jasno da u domaćem postupku nije osigurana odšteta. Naime, pri ponovnom ispitivanju osude g. Mammadova u svojoj presudi od 29. travnja 2016. Žalbeni sud u Shakiju odbacio je zaključke Suda iz prve presude Mammadov na temelju članka 5. stavka 1. točke (c) kao neispravne i nije se osvrnuo ni na jednu drugu povredu, među ostalim ni na povredu članka 18. u vezi s člankom 5. (vidi prethodni stavak 25.). Utvrdio je da je prikupljeno dovoljno dokaza te da su oni opsežno i objektivno ispitani pred prvostupanjskim sudom (vidi prethodni stavak 26.). Odbor ministara pažljivo

je pratio postupak pred domaćim sudovima i po tom je pitanju zaključio da ti sudovi nisu uklonili negativne posljedice uzrokovane povredom članka 18. u vezi s člankom 5. koja je utvrđena u prvoj presudi Mammadov.

208. U mjeri u kojoj bi se moglo postaviti pitanje o tome je li primjereno da Odbor zahtijeva otpust g. Mammadova na početku postupka izvršenja i prije završetka domaćeg postupka, Sud je već zaključio da je utvrđenje povrede članka 18. u vezi s člankom 5. u prvoj presudi Mammadov učinilo nevažećim kasniji kazneni postupak (vidi prethodni stavak 189.). Stoga je bilo logično tražiti da se osigura njegov hitni otpust (vidi prethodni stavak 192.). Čak i pod pretpostavkom da je za postizanje povrata u prijašnje stanje dovoljno pričekati da se u domaćem postupku isprave problemi utvrđeni u toj presudi, Sud primjećuje da to nije učinjeno u predmetnom domaćem postupku.

209. Nedostatke utvrđene u prvoj presudi Mammadov kasnije je Sud potvrdio u drugoj presudi Mammadov. U toj je presudi Sud iznimno pažljivo ispitao sudski postupak zbog *prima facie* neuvjerljivosti optužbi protiv podnositelja zahtjeva (vidi prethodni stavak 76. u kojem se citira druga presuda Mammadov, stavak 203.).

210. U kontekstu članka 6. Sud je utvrdio da se osuda g. Mammadova temeljila na manjkavim ili pogrešno prikazanim dokazima te da su dokazi koji su išli u prilog podnositelju zahtjeva sustavno odbijani na nedovoljno obrazložen ili očito nerazuman način. Čak i nakon što je Vrhovni sud vratio predmet na ponovni postupak, nijedan od tih nedostataka u konačnici nije ispravljen. Sud je zaključio da kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva u cjelini nije bio u skladu s jamstvima poštenog suđenja (vidi prethodni stavak 77.).

211. Stoga Sud smatra da učinci utvrđenja povrede članka 18. u vezi s člankom 5. u prvoj presudi Mammadov nisu ispunjeni drugom presudom Mammadov u kojoj se zapravo potvrdila potreba za pojedinačnim mjerama koje su zahtijevane u prvoj presudi Mammadov.

212. Vlada je prikazala presudu Žalbenog suda u Shakiju od 13. kolovoza 2018. kao sredstvo uklanjanja negativnih posljedica iznošenja optužbi za kaznena djela koje su kritizirane da su zloupotrijebljene. U toj je presudi Žalbeni sud ponovno odbacio zaključke ovog Suda i osigurao samo uvjetni otpust g. Mammadova (vidi prethodne stavke 31. – 32.). Vrhovni sud kasnije je ukinuo taj uvjetni otpust presudom od 28. ožujka 2019. i smatrao je da je g. Mammadov u cijelosti izdržao svoju kaznu (vidi prethodni stavak 73.). Temeljnim obrazloženjem presude Vrhovnog suda potvrđena je na najvišem stupnju osuda g. Mammadova i odbacivanje zaključaka ovog Suda od strane domaćih sudova. Obje su presude u svakom slučaju donesene nakon što je ovaj predmet upućen Sudu.

213. Zaključno, primjenjujući pristup utvrđen u prethodnim stavicama 168. i 171., Sud je ispitao tekst prve presude Mammadov i pripadajuće obveze koje proizlaze iz odgovornosti države. Zatim je razmotrio mjere koje je

Azerbajdžan poduzeo i njihovu ocjenu koju je Odbor ministara proveo u postupku izvršenja, kao i stajalište tužene Vlade i podneske g. Mammadova. Prije donošenja zaključka o tome je li Azerbajdžan propustio ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Konvencije da se podvrgne prvoj presudi Mammadov Sud smatra da bi bilo primjereno iznijeti neka zaključna razmatranja.

(β) Zaključna razmatranja

214. Izvršenje presuda Suda trebalo bi podrazumijevati dobru vjeru visoke ugovorne stranke. Kako je Sud naveo u prvoj presudi Mammadov (stavak 137.), cijela struktura Konvencije temelji se na općoj pretpostavci da javne vlasti u državama članicama postupaju u dobroj vjeri. Ta struktura uključuje postupak nadzora, a izvršenje presude trebalo bi uključivati i dobru vjeru te se odvijati u skladu sa „zaključcima i duhom” presude (vidi *Emre (br. 2)*, prethodno citirano, stavak 75.). Nadalje, važnost obveze dobre vjere ključna je kada Sud utvrdi da je došlo do povrede članka 18., čiji su cilj i svrha zabrana zloupotrebe ovlasti (*Merabishvili*, prethodno citirano, stavak 303.; vidi i prethodni stavak 189.).

215. Sud podsjeća i na svoju dobro utvrđenu sudsku praksu prema kojoj je zadaća Konvencije jamčiti prava koja su praktična i ostvariva, a ne prava koja su teoretska ili prividna (vidi *G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije [VV]*, br. 1828/06 i 2 druga predmeta, stavak 216., 28. lipnja 2018., i *Airey protiv Irske*, 9. listopada 1979., stavak 24., Serija A br. 32), kao i na to da bi propuštanje provedbe konačne, obvezatne sudske odluke vjerojatno dovelo do situacija koje nisu u skladu s načelom vladavine prava koju su se države ugovornice obvezale poštovati kada su ratificirale Konvenciju (vidi *Hornsby protiv Grčke*, 19. ožujka 1997., stavak 40., *Izješća o presudama i odlukama 1997-II*). Sud često spominje ta načela u svojoj sudskoj praksi kada ispituje osnovanost zahtjeva pred njime. Smatra da se ona u jednakoj mjeri protežu na postupak izvršenja. Naime, u Protokolu br. 14 istaknuto je da je brzo i potpuno izvršenje presuda Suda ključno radi zaštite prava podnositelja zahtjeva te jer autoritet Suda i vjerodostojnost sustava oboje uvelike ovise o učinkovitosti tog postupka.

216. Sud ponavlja da Azerbajdžan jest poduzeo određene korake u svrhu izvršenja prve presude Mammadov. Isplatili su g. Mammadovu pravednu naknadu koju mu je dosudio Sud (vidi prethodni stavak 178.). Također je dostavio Akcijski plan u kojem je utvrdio mjere koje omogućuju izvršenje presude (vidi prethodne stavke 40. – 44. i 179.). Dana 13. kolovoza 2018. Žalbeni sud u Shakiju otpustio je g. Mammadova (vidi prethodni stavak 71.) iako je, kako je Sud primijetio, taj otpust bio uvjetan i g. Mammadovu nametnuo niz ograničenja na razdoblje od gotovo osam mjeseci sve dok ih nije ukinuo Vrhovni sud u svojoj presudi od 28. ožujka 2019. (vidi prethodni stavak 73.). No, kao što je već navedeno, obje te presude donesene su nakon

što je Sudu upućeno pitanje o tome je li tužena država ispunila svoje obveze iz prve presude Mammadov.

217. S obzirom na prethodno utvrđene zaključke (vidi prethodne stavke 207. – 213.) ti ograničeni koraci ne omogućuju Sudu da zaključi da je država stranka postupala u „dobroj vjeri”, u skladu sa „zaključcima i duhom” prve presude Mammadov, kao ni na način koji bi omogućio praktičnu i učinkovitu zaštitu konvencijskih prava čiju je povredu Sud utvrdio u toj presudi.

5. Zaključak

218. Odgovarajući na pitanje koje mu je uputio Odbor ministara, Sud zaključuje da je Azerbajdžan propustio ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. da se podvrgne presudi od 22. svibnja 2014. u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana*.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

Presuđuje da je došlo do povrede članka 46. stavka 1. Konvencije.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 29. svibnja 2019. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Roderick Liddell
Tajnik

Angelika Nußberger
Predsjednica

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda ovoj se presudi prilažu sljedeća izdvojena mišljenja:

- (a) zajedničko suglasno mišljenje sudaca Yudkivske, Pinta de Albuquerquea, Wojtyczeka, Dedova, Motoc, Poláčkove i Hüseynova;
- (b) suglasno mišljenje suca Wojtyczeka;
- (c) suglasno mišljenje sutkinje Motoc.

A.N.R.
R.L.

ZAJEDNIČKO SUGLASNO MIŠLJENJE SUDACA
YUDKIVSKE, PINTA DE ALBUQUERQUEA,
WOJTYCZEKA, DEDOVA, MOTOC, POLÁČKOVE I
HÜSEYNOVA

1. Slažemo se sa zaključkom u ovom predmetu da je, u vrijeme kada je Odbor ministara uputio pitanje Sudu, Azerbajdžan propustio ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Konvencije da se podvrgne presudi od 22. svibnja 2014. u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana* („prva presuda Mammadov”). No s poštovanjem se ne slažemo s pristupom koji je većina primijenila u obrazloženju presude. Konkretno se ne slažemo sa sljedećim točkama: 1. tumačenjem prve presude Mammadov i 2. ocjenom ovlasti Odbora ministra iz članka 46. stavka 2. Konvencije u kontekstu tekućih predmeta pred Sudom i domaćim sudovima.

I. Tumačenje prve presude Mammadov

2. Ključno je odrediti točan opseg prve presude Mammadov. U obrazloženju te presude Sud je naveo sljedeće:

„79. Stoga događaji opisani u kasnijim podnescima podnositelja zahtjeva ulaze u opseg ovog predmeta. Sud će stoga nastaviti s ispitivanjem prigovora podnositelja zahtjeva koji se odnose na njegov istražni zatvor, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice koje su mu stavljene na raspolaganje, a obuhvaćaju događaje do posljednjeg produljenja istražnog zatvora podnositelja zahtjeva određenog u rješenju Okružnog suda u Nasimi od 14. kolovoza 2013., koje je potvrđeno 20. kolovoza 2013. [pritvor je produljen do 4. studenoga 2013. – vidi stavak 53. presude].

...

100. Sud uzima u obzir činjenicu da je podnositelju zahtjeva suđeno u vezi s ovim predmetom (boravak podnositelja zahtjeva u zatvoru tijekom suđenja, kao i sama ročišta, nikada nisu bili predmet prigovora pred Sudom). Međutim, to ne utječe na zaključke Suda povezane s ovim prigovorom, u kojem se poziva Sud da ispita je li lišavanje podnositelja zahtjeva slobode tijekom istražnog postupka bilo opravdano na temelju informacija ili činjenica dostupnih u predmetnom razdoblju. U tom pogledu, uzimajući u obzir prethodnu analizu, Sud utvrđuje da iznesen materijal ne zadovoljava minimalni standard iz članka 5. stavka 1. točke (c) Konvencije u smislu osnovane sumnje koja treba postojati da bi se osoba mogla uhititi i zadržati u zatvoru. Stoga nije na zadovoljavajući način pokazano da je, tijekom razdoblja koje je Sud u ovom predmetu razmatrao, podnositelj zahtjeva bio lišen slobode zbog ‚osnovane sumnje‘ da je počinio kazneno djelo.”

3. Stoga je prvi predmet Mammadov bio ograničen na događaje koji su se odvili do 4. studenoga 2013. godine. Očito je da se, prema stavku 100. prethodno navedene presude, razdoblje do suđenja koje je počelo na taj dan smatra zasebnim razdobljem koje bi moglo biti predmet novog prigovora. Nije se smatralo da je riječ o kontinuiranoj situaciji koja je počela prije suđenja.

4. Dan 6. siječnja 2015. godine g. Mammadov podnio je drugi zahtjev povodom kojeg je 16. studenoga 2017. godine donesena presuda u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana (br. 2)* („druga presuda Mammadov”). Podnositelj zahtjeva prigovorio je, među ostalim (vidi str. 7. zahtjeva), na činjenicu da je bio u zatvoru od 20. kolovoza 2013. do barem 17. ožujka 2014. godine, kada je osuđen na prvom stupnju.

5. Sud je proglasio taj dio zahtjeva nedopuštenim (vidi stavak 4. druge presude Mammadov). To implicitno potvrđuje da se boravak podnositelja zahtjeva u zatvoru od 20. kolovoza 2013. do 17. ožujka 2014. godine nije smatrao dijelom kontinuirane povrede koja je počela 4. veljače 2013. godine, već novom situacijom odvojenom od prethodne povrede. Sud je odbio razmotriti tu novu situaciju u drugoj presudi Mammadov. Zbog toga g. Mammadov nije dobio mogućnost da opovrgne pretpostavku da je njegov boravak u zatvoru nakon 20. kolovoza 2013. godine bio spojiv s Konvencijom.

6. Stoga je opseg zaključaka Suda u prvoj presudi Mammadov bio jasan i Sud ga je još jednom razjasnio u drugoj presudi Mammadov na sljedeći način:

„Opseg presude *Ilgar Mammadov* bio je ograničen, među ostalim, na pitanje o tome je li zatvor podnositelja zahtjeva tijekom istražnog postupka bio u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (c), člankom 5. stavkom 4. i člankom 18. Konvencije” (stavak 202.).

7. Sud je potom naglasio da je u drugom predmetu „pozvan da ispita drugi skup pravnih pitanja – točnije, je li kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva u cjelini bio pošten kako se zahtjeva člankom 6. Konvencije” (ibid.). Nadalje, uvažavajući da je opći kontekst u predmetu podnositelja zahtjeva ostao nepromijenjen, Sud je objasnio da će sada „analizirati na temelju članka 6. je li taj nedostatak nadoknađen dokazima izvedenima na suđenju i razlozima koje su iznijeli domaći sudovi” (stavak 203.).

8. Stoga je, suprotno mišljenju Odbora ministara (vidi u nastavku), Sud očito priznao da su se – unatoč utvrđenju povrede članka 18. – nedostaci prethodno utvrđeni u prvoj presudi Mammadov mogli ispraviti tijekom kasnijeg suđenja. Dakle, tužena država mogla je odabrati sredstvo kojim će se okončati povreda koju je utvrdio Sud te je, osobito, mogla (i trebala) osigurati da se progon g. Mammadova, koji je u tom trenutku već bio osuđen na prvom stupnju, temelji na čvrstim dokazima te da se iznesu mjerodavni i dostatni razlozi za njegovo zadržavanje u zatvoru.

9. U tom kontekstu zatim primjećuje da se u prvoj presudi Mammadov Sud suzdržao od davanja upute da je otpust podnositelja zahtjeva prikladna mjera za izvršenje presude. Pretpostavljamo da Sud nije uputio ni na jednu konkretnu korektivnu mjeru pod pretpostavkom da se razmatrani predmet odnosi na istražni postupak i da nacionalne vlasti još uvijek mogu ispraviti situaciju te da domaći sudovi još uvijek mogu nadoknaditi utvrđene nedostatke.

10. U drugoj presudi Mammadov Sud isto tako nije uputio ni na jednu konkretnu pojedinačnu mjeru i konkretno se suzdržao od davanja upute da je otpust podnositelja zahtjeva prikladna mjera za izvršenje presude.

11. U ovom predmetu većina je iznijela sljedeće stajalište u članku 189. *in fine*:

„Iz toga slijedi da je činjenica da je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije u prvoj presudi Mammadov učinila nevažećim sve postupke koji su proizašli iz iznošenja tih optužbi.”

Takvo tumačenje prve presude Mammadov u suprotnosti je s prethodno opisanim tumačenjem Suda u drugoj presudi Mammadov.

II. Ocjena ovlasti Odbora ministra iz članka 46. stavka 2. Konvencije u kontekstu tekućih predmeta pred Sudom i domaćim sudovima

12. Ovaj predmet otvara osjetljiva pitanja o poštovanju neovisnosti sudstva u predmetima u kojima domaći sudovi moraju izvršiti presudu Suda.

13. Zajedničko naslijeđe vladavine prava na koje se upućuje u preambuli Konvencije obuhvaća neovisnost sudstva, koja je važan aspekt prava na pošteno suđenje sadržanog u članku 6. Konvencije. U predmetu *Agrokompleks protiv Ukrajine* (br. 23465/03, 6. listopada 2011.) Sud je na sljedeći način objasnio da je neovisnost sudstva zaštićena tom odredbom:

„133. Sud je već najoštrije osudio pokušaje nesudskih vlasti da se umiješaju u sudski postupak i smatrao je da su oni *ipso facto* nespojivi s pojmom ‚neovisnog i nepristranog suda‘ u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije (vidi *Sovtransavto Holding protiv Ukrajine*, br. 48553/99, stavak 80., ECHR 2002-VII, i *Agrotehservis protiv Ukrajine* (odl.), br. 62608/00, 19. listopada 2004.).

134. Slično svom pristupu opisanom u predmetu *Sovtransavto Holding*, prethodno citirano (stavak 80.), Sud smatra da nije važno jesu li sporna miješanja zapravo utjecala na tijek postupka. Miješanje izvršne i zakonodavne vlasti države otkriva manjak poštovanja prema sudačkoj dužnosti kao takvoj i opravdava bojazan društva podnositelja zahtjeva u pogledu neovisnosti i nepristranosti sudova.

...

136. S tim u vezi Sud naglašava da opseg obveze države iz članka 6. stavka 1. Konvencije da osigura suđenje pred ‚neovisnim i nepristranim sudom‘ nije ograničen na sudbenu vlast. Ona usto podrazumijeva da su izvršna vlast, zakonodavna vlast i druga tijela državne vlasti, neovisno o razini vlasti, obvezne poštovati presude i odluke sudova i podvrgnuti im se, čak i kada se ne slažu s njima. Stoga je poštovanje autoriteta sudova od strane države neophodan preduvjet za povjerenje javnosti u sudove i, šire, vladavinu prava. Da bi se to postiglo, ustavna zaštita neovisnosti i nepristranosti sudstva nije dovoljna. One moraju biti učinkovito ugrađene u svakodnevni administrativni pristup i prakse.”

14. Prema toj sudskoj praksi sva javna tijela trebala bi se suzdržati od miješanja u tekuće sudske postupke, među ostalim, iskazivanjem mišljenja o tome kako bi ispravno trebalo riješiti te predmete.

15. Većina je sažela stajalište Odbora ministara u postupku izvršenja na sljedeći način:

„Odbor ministara pažljivo je pratio postupak pred domaćim sudovima i po tom je pitanju zaključio da ti sudovi nisu uklonili negativne posljedice uzrokovane povredom članka 18. u vezi s člankom 5. koja je utvrđena u prvoj presudi Mammadov” (stavak 207. *in fine*).

16. Ovdje bismo htjeli istaknuti da je od prvog ispitivanja ovog predmeta 2. prosinca 2014. godine do pokretanja ovog postupka zbog neispunjenja obveze Odbor ministara uporno zahtijevao hitni (bezuovjetni) otpust Ilgara Mammadova. Prema Odboru ministara to je bila jedina pojedinačna mjera kojom bi se poštovala prva presuda Mammadov. To je doista bila odlučujuća točka koja je Odbor ministara potaknula da smatra da se „Republika Azerbajdžan ... odbija podvrgnuti konačnoj presudi Suda”, a čini se i jedini razlog zbog kojeg je pribjegao primjeni članka 46. stavka 4.

17. Naglašavamo da se u trenutku kada su domaći sudovi ispitivali žalbu g. Mammadova Odbor ministara zapravo umiješao u tekući domaći sudski postupak tako što je ustrajao na njegovu hitnom otpustu i doveo u pitanje poštenje tog postupka. Smatramo da nije trebalo dopustiti to miješanje jer ga je teško pomiriti s neovisnosti sudstva.

18. Nadalje, u ovom se predmetu postavlja vrlo osjetljivo pitanje o poštovanju neovisnosti međunarodnog sudskog tijela za ljudska prava kada to tijelo odlučuje u predmetima u kojima se sporna pitanja preklapaju s izvršenjem njegove prethodne presude. Kako bi se osiguralo da Europski sud za ljudska prava primjenjuje načelo dobrog sudovanja, ključno je da svi relevantni međunarodni akteri, uključujući države i tijela Vijeća Europe, poštuju njegovu neovisnost i suzdrže se od miješanja u ispitivanje konkretnih tekućih predmeta.

19. Azerbajdžanska Vlada obaviještena je o drugom predmetu Mammadov 20. rujna 2016. godine. Na taj je datum objavljeno da će Sud ispitati prigovor o tome je li sudski postupak protiv g. Mammadova pošten. U tom bi se kontekstu moglo protumačiti da se Odbor ministara miješao u tekući predmet pred Europskim sudom za ljudska prava jer je izrijeком izjavio da je domaći kazneni postupak protiv g. Mammadova sadržavao nedostatke. Smatramo da bi se Odbor ministara, kada je suočen sa sličnim situacijama, trebao suzdržati od izražavanja mišljenja kojima bi mogao dovesti u pitanje ishod tekućeg predmeta, kao i od zauzimanja stava o stvarima o kojima treba presuditi Sud.

Zaključak

20. Zaključno, s obzirom na ograničeni opseg prve presude Mammadov kako je prethodno objašnjeno te uzimajući u obzir činjenicu da je kazneni postupak koji se odnosi na Ilgara Mammadova i dalje u tijeku pred domaćim sudbenim vlastima, Odbor ministara nije smio uputiti da je jedino sredstvo

izvršenja te presude hitni (bezuovjetni) otpust g. Mammadova. Stoga ne možemo prihvatiti zaključak da je Azerbajdžan prekršio svoju obvezu podvrgavanja prvoj presudi Mammadov jer nije hitno (bezuovjetno) otpustio g. Mammadova. U drugoj je presudi Mammadov implicitno zahtijevan otpust g. Mammadova. Smatramo da je tužena država propustila izvršiti prvu presudu Mammadov jer je propustila ispraviti u kasnijem žalbenom postupku nedostatke koje je Sud utvrdio u toj presudi.

21. Smatramo da nadzorne ovlasti Odbora ministara iz članka 46. stavka 2. Konvencije nisu neograničene. Mjere na koje Odbor uputi u postupku izvršenja moraju biti u skladu sa zaključcima Suda. Sud mora biti u mogućnosti ocijeniti u postupku zbog neispunjenja obveze jesu li te mjere u skladu s predmetnom presudom Suda.

22. Naposljetku, želimo naglasiti da treba uspostaviti odgovarajuću zaštitu kojom će se osigurati da se nadzorne ovlasti Odbora ministara u okviru postupka izvršenja ne miješaju u tekući postupak pred domaćim sudovima, kao ni u tekući postupak pred Europskim sudom za ljudska prava.

SUGLASNO MIŠLJENJE SUCA WOJTYCZEKA

1. S poštovanjem se ne slažem s pristupom koji je većina primijenila u obrazloženju presude u ovom predmetu. Određeni razlozi mog neslaganja objašnjeni su u zajedničkom suglasnom mišljenju sudaca Yudkivske, Pinta de Albuquerquea, Wojtyczeka, Dedova, Motoc, Poláčkove i Hüseynova. Ovdje bih htio dodati nekoliko dodatnih primjedbi. Zabrinut sam u vezi sa sljedećim stvarima: 1. postupkom koji je Sud slijedio u ovom predmetu, 2. tumačenjem članka 46. stavka 2. Konvencije u kojem se utvrđuju ovlasti Odbora ministara u pogledu izvršenja presuda Europskog suda za ljudska prava i 3. tumačenjem članka 46. stavka 5. Konvencije.

2. Kao što je objašnjeno u zajedničkom suglasnom mišljenju sudaca Yudkivske, Pinta de Albuquerquea, Wojtyczeka, Dedova, Motoc, Poláčkove i Hüseynova, u presudi od 16. studenoga 2017. u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana (br. 2)* (br. 919/15) Sud je jasno naveo da su se – unatoč utvrđenju povrede članka 18. – nedostaci prethodno utvrđeni u presudi od 22. svibnja 2014. u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana (br. 15172/13)* mogli nadoknaditi tijekom kasnijeg suđenja. Dakle, tužena država mogla je odabrati sredstvo kojim će se okončati povreda koju je utvrdio Sud te je, osobito, mogla odlučiti:

(i) da će do suđenja otpustiti podnositelja zahtjeva iz zatvora ili

(ii) da će podnositelja zahtjeva zadržati u zatvoru do suđenja i nastaviti s njegovim progonom – no na temelju čvrstih dokaza koji potkrepljuju optužbe protiv njega, pri čemu će istodobno iznijeti mjerodavne i dostatne razloge za zadržavanje podnositelja zahtjeva u zatvoru.

Tužena država nije učinila nijednu od tih stvari.

3. U ovom predmetu većina je iznijela sljedeće stajalište u članku 189. *in fine*:

„Iz toga slijedi da je činjenica da je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije u prvoj presudi Mammadov učinila nevažecim sve postupke koji su proizašli iz iznošenja tih optužbi.”

To tumačenje presude od 22. svibnja 2014. nije samo u suprotnosti s tumačenjem Suda iz prethodno navedene presude od 16. studenoga 2017., nego iz istih razloga nisu usklađena stajališta Odbora ministara i stajališta Suda o načinu izvršenja presude od 22. svibnja 2014.

I. Postupak protiv tužene države

4. Prva poteškoća u ovom predmetu jest precizno utvrđivanje cilja i svrhe postupka na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije. Ta odredba glasi kako slijedi:

„Ako Odbor ministara smatra da se neka visoka ugovorna stranka odbija podvrgnuti konačnoj presudi u sporu u kojemu je stranka, Odbor može nakon službene obavijesti toj stranci odlukom usvojenom dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih

sudjelovati u radu Odbora, uputiti Sudu pitanje je li ta stranka propustila ispuniti svoje obveze iz stavka 1.”

Nije jasno je li svrha postupka utvrditi: i. je li visoka ugovorna stranka propustila podvrgnuti se konačnoj presudi u bilo kojoj fazi njezina izvršenja, ii. je li tužena država propustila poduzeti mjere potrebne za izvršenje konačne presude do trenutka u kojem je predmet upućen Sudu ili iii. je li tužena država propustila poduzeti mjere potrebne za izvršenje konačne presude do trenutka u kojem Sud donese odluku o predmetu podnesenom na temelju članka 46. stavka 4. S obzirom na nesigurnost u pogledu točnog cilja i svrhe postupka strankama nije bilo jednostavno iznositi svoje argumente u ovom predmetu. Radi poštenosti postupka bilo bi poželjnije da se u obavijesti dostavljenoj tuženoj državi o predmetu podnesenom na temelju članka 46. navelo koje su mogućnosti Sudu na raspolaganju u tom pogledu.

U svakom slučaju smatram da su države obvezne izvršiti presudu Suda u razumnom roku i da stoga činjenica da su poduzete potrebne mjere ne znači da su i ispunjene obveze iz članka 46. ako je poduzimanje tih mjera nepotrebno odgađano. Zbog toga je Sud nadležan ne samo ocijeniti jesu li poduzete dostatne mjere, nego i jesu li te mjere poduzete bez nepotrebne odgode, te može ocjenjivati situaciju sve do donošenja presude u predmetu podnesenom na temelju članka 46. stavka 4.

II. Tumačenje članka 46. stavka 2. Konvencije

7. Većina je iznijela sljedeće stajalište o ovlastima Odbora ministara u pogledu izvršenja presuda Europskog suda za ljudska prava:

„154. Iako Sud u određenim situacijama može uputiti na neko konkretno pravno sredstvo ili drugu mjeru koju treba poduzeti tužena država, ipak je na Odboru ministara da ocijeni provedbu tih mjera na temelju članka 46. stavka 2. Konvencije...”

155. Nadalje, Sud ponavlja da je, s obzirom na raznolikost sredstava dostupnih za postizanje povrata u prijašnje stanje i prirodu predmetnih pitanja, pri izvršenju nadležnosti iz članka 46. stavka 2. Konvencije Odbor ministara **u boljem položaju od Suda** da ocijeni konkretne poduzete mjere. **Stoga bi Odboru ministara trebalo prepustiti nadzor**, koji se vrši na temelju informacija koje dostavi tužena država i vodeći računa o razvoju događaja u pogledu podnositelja zahtjeva, **nad donošenjem mjera koje su izvedive, pravodobne, prikladne i dostatne za osiguranje najveće moguće naknade štete za povrede koje je utvrdio Sud...**” (isticanje dodano)

8. Ne slažem se s tim pristupom kojim se naglasak stavlja na posebnu ulogu Odbora ministara u utvrđivanju pravnih posljedica povrede Konvencije.

Članak 32. Konvencije (naslovljen „Nadležnost Suda”) glasi kako slijedi:

„1. Nadležnost Suda proteže se na sve predmete glede tumačenja i primjene Konvencije i dodatnih protokola što su mu podneseni kao što je određeno u člancima 33., 34., 46. i 47.

2. U slučaju spora o nadležnosti Suda odlučuje Sud.”

Prema sudskoj praksi međunarodnih sudova primjena ugovora uključuje pitanja o naknadi štete za povrede tog ugovora (vidi osobito presudu Stalnog suda međunarodne pravde (PCIJ) od 26. srpnja 1927. u *predmetu o tvornici u gradu Chorzów*, zahtjev za odštetu (nadležnost), Serija A PCIJ-a, br. 9, str. 25., i presudu od 13. rujna 1928. u *predmetu o tvornici u gradu Chorzów*, zahtjev za odštetu (osnovanost), Serija A PCIJ-a, br. 17, str. 29; vidi i presudu Međunarodnog suda pravde od 27. lipnja 2001. u predmetu *La Grand (Njemačka protiv Sjedinjenih Američkih Država)*, Međunarodni sud pravde, *Izvjешća o presudama, Savjetodavna mišljenja i rješenja*, 2001., str. 485.).

Isti izraz „tumačenje ili primjena” upotrijebljen je i u članku 55. Konvencije. Da tom formulacijom nisu obuhvaćena pitanja o pravnim sredstvima za povrede Konvencije, tada bi članak 55. dopuštao državama da nastoje ostvariti svoje zahtjeve drugim sredstvima za rješavanje spora.

Nadalje, u Konvenciji se u obliku „suda” uspostavlja ugovorno tijelo koje je ovlašteno osigurati poštovanje obveza koje su visoke ugovorne stranke preuzele Konvencijom i Protokolima uz nju. Utvrđivanje pravnih posljedica povrede prava u samoj je srži sudske dužnosti. Tijelo koje utvrđuje te posljedice može se nazivati sudom samo ako ispunjava druge kriterije povezane s njegovom neovisnosti i nepristranosti. Istodobno, da bi bio pravi sud, Europski sud za ljudska prava mora imati ovlast utvrđivanja pravnih posljedica svojih presuda.

Sud je u nekim presudama izvršio svoju ovlast utvrđivanja pravnih posljedica povreda Konvencije tako što je uputio na konkretne pojedinačne ili opće mjere koje treba poduzeti kako bi se ispravile povrede koje je on utvrdio. Ništa ne sprečava Sud da uputi na takve mjere u drugim predmetima.

U članku 46. stavku 2. utvrđeno je ovlaštenje Odbora ministara na sljedeći način: nadzor nad izvršenjem presuda. Sam pojam izvršenja podrazumijeva postojanje precizno određene obveze izvršenja.

9. Prethodna razmatranja potkrepljuju zaključak da su ovlasti i nadležnost Suda u Konvenciji vrlo široko utvrđeni, pri čemu obuhvaćaju utvrđivanje pravnih posljedica povreda Konvencije, dok su ovlasti Odbora ministara vrlo usko utvrđene, odnosno načelno su ograničene na poštovanje obveza koje nametne Sud. Odluka Suda da tuženoj državi prepusti, pod nadzorom Odbora ministara, odabir sredstava za ispravljanje povrede ne temelji se ni na jednoj odredbi Konvencije, nego ju je Sud svojevolumno donio vođen sudskom samokontrolom.

III. Članak 46. stavak 5., prva rečenica

10. Članak 46. stavak 5. glasi kako slijedi:

„Ako Sud ustanovi povredu stavka 1., vratit će slučaj Odboru ministara kako bi ovaj razmotrio mjere koje treba poduzeti. Ako Sud ne ustanovi povredu stavka 1., vratit će slučaj Odboru ministara koji će zaključiti ispitivanje slučaja.”

U ovoj odredbi pojam „Sud” odnosi se na mjerodavni sastav u kojem se ispituje predmet podnesen na temelju članka 46. stavka 4. Ako mjerodavni sastav utvrdi da je došlo do povrede članka 46. stavka 1., tada je najprimjerenije da se obveza iz prve rečenice članka 46. stavka 5. ispuni tako da se u izreci presude navede točka u kojoj se predmet izrijekom upućuje Odboru ministara radi razmatranja mjera koje treba poduzeti. Ako Sud utvrdi da nije došlo do povrede stavka 1., smatram da bi u izreci presude trebala biti navedena klauzula kojom se predmet upućuje Odboru ministara na temelju druge rečenice članka 46. stavka 5.

U ovom predmetu većina je odlučila da u izreci neće navesti nikakvu klauzulu kojom će predmet uputiti Odboru ministara, što otvara pitanja o posljedicama presude. Moglo bi se dogoditi da se protumači da presuda znači da se smatralo da predmet nije potrebno uputiti Odboru na razmatranje mjera koje treba poduzeti.

Zaključak

11. Zaključno: u ovom predmetu otkriven je niz slabosti u sustavu izvršenja Konvencije kako je uspostavljen u praksi institucija Konvencije. Prvo, utvrđivanje pravnih posljedica povreda Konvencije, koje je u samoj srži sudske dužnosti, obavlja se uz sudjelovanje tijela sastavljenog od predstavnika izvršne vlasti država stranaka Konvencije. Odluke Odbora ministara podložne su primjenjivim pravilima o odgovornosti države, no nisu pravno obrazložene.

Drugo, mnoge presude Suda mora izvršiti nacionalna sudbena vlast. Nadzor nad izvršenjem presuda Suda može obuhvaćati ocjenu Odbora ministara o tome jesu li Konvencija, kao i mjerodavna međunarodna pravila o naknadi štete proizašle iz povrede Konvencije, ispravno primijenjeni u sudskim odlukama koje su donijeli domaći sudovi. To znači da sudske odluke donesene na domaćoj razini podliježu ocjeni nesudskog tijela.

Treće, ovaj predmet pokazuje da bi se Odbor ministara u okviru postupka izvršenja mogao miješati u tekuće predmete pred domaćim sudovima. Nema dovoljno jamstava kojima se štiti neovisnost domaćih sudova u takvim situacijama.

SUGLASNO MIŠLJENJE SUTKINJE MOTOC

(Prijevod)

„Istinski realist, ako ne vjeruje, uvijek će u sebi naći i snagu i sposobnost da ne povjeruje u čudo, a pojavi li se čudo pred njim kao neoboriva činjenica, prije će posumnjati u svoje osjećaje nego priznati činjenicu.” (Dostojevski, *Braća Karamazov*)

1. Budući da se ovdje radi o prvoj primjeni članka 46. stavka 4. i „drastičnog rješenja”, smatram da treba razmotriti legitimnost Suda. Prije nego što se dotaknem tog pitanja bilo bi dobro razmotriti *travaux préparatoires* u pogledu načina izvršenja presuda Suda.

2. U tim *travaux préparatoires* ističe se niz pitanja koje su postavili autori Konvencije i koja su aktualna i danas. Autori su bili svjesni poteškoća povezanih s izvršenjem presuda Suda. Istodobno su situaciju uspoređivali s Međunarodnim sudom pravde, čija je institucionalna struktura poslužila kao model za strukturiranje Europskog suda za ljudska prava. Stoga, kao što se vidi iz *travaux préparatoires*, države su bile zabrinute da bi bez međunarodnih policijskih snaga mogao izostati učinak presuda. Nadalje, većina sudionika *travaux préparatoires* zalagali su se za ulogu javnog mišljenja u demokraciji. Iznimno je zanimljivo napomenuti da je u nacrtu Europskog pokreta jasno bilo navedeno da prijelaz ka diktaturi nije automatski, kako je pokazala Njemačka prije Drugog svjetskog rata. Nakon što je Vijeće Europe predloženo kao organizacija odgovorna za izvršenje presuda, belgijski predstavnik, g. Schmal, naveo je da se boji da će samo najslabije zemlje morati izvršavati presude, dok najsnažnije zemlje to nikada neće trebati raditi.

3. Također je korisno istaknuti da je članak 46. doslovna kopija članka 94. Povelje Ujedinjenih naroda, koji glasi:

„1. Svaki se Član Ujedinjenih naroda obvezuje da će prihvatiti odluku Međunarodnog suda u svakom sporu u kome je on stranka.

2. Ako bilo koja stranka spora ne izvrši obveze koje joj nameće presuda što ju je izrekao Sud, druga se stranka može obratiti Vijeću sigurnosti, koje može, ako to drži potrebnim, dati preporuke ili odlučiti o mjerama koje bi trebalo poduzeti da presuda bude izvršena.”

4. Nema sumnje da je članak 94. jedna od najviše kritiziranih odredbi Povelje i da, iako države općenito govoreći izvršavaju presude Međunarodnog suda pravde, ipak postoje slučajevi u kojima to ne čine. Najpoznatiji je primjer presuda od 27. lipnja 1986. u *predmetu o vojnim i paravojnim aktivnostima u Nikaragvi i protiv Nikaragve (Nikaragva protiv*

Sjedinjenih Američkih Država), koju Sjedinjene Američke Države nikada nisu izvršile¹.

5. Iako trenutačno svjedočimo podvođenju izvršenja presuda Suda sudskoj kontroli, politički čimbenici, a time i „politika moći”, imaju važnu ulogu u izvršenju presuda Suda.

6. Pitanje koje treba prilično hitno riješiti jest pitanje legitimnosti Suda. U mjeri u kojoj je belgijski delegat očito razmišljao o načinu na koji bi Sud primijenio to rješenje, tom rješenju potrebna je protuteža u obliku moralne osnove. U literaturi se kao moralna osnova predlaže koncept „živog instrumenta”². Kada se dogovor postigne na temelju „postupovnog zaokreta”, a protiv države se primijeni drastično rješenje, legitimnost Suda mora se ponovno ocijeniti.

---

1. Wessendorf, Nikolai, Simma, Bruno et al., *The Charter of the United Nations: A Commentary*, sv. 1 i 2, Oxford University Press, 2012.

2. Vidi, na primjer, Letsas, George, *The ECHR as a Living Instrument: Its Meaning and its Legitimacy*, 2012.

PRILOG

Privremena rezolucija CM/ResDH(2017)429
Izvršenje presude
Europskog suda za ljudska prava
Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana

*(donesena 5. prosinca 2017. godine na 1302. sastanku
zamjenika ministara Odbora ministara)*

Zahtjev	Predmet	Presuda od	Konačna od
15172/13	ILGAR MAMMADOV	22.5.2014.	13.10.2014.

Odbor ministara, u skladu s odredbom članka 46. stavka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kojom je propisano da Odbor nadzire izvršenje konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava (dalje u tekstu: „Konvencija” i „Sud”),

Podsjećajući na svoju privremenu rezoluciju CM/ResDH(2017)379 kojom je Republiku Azerbajdžan službeno obavijestio o svojoj namjeri da na svom 1302. sastanku (o ljudskim pravima) koji će se održati 5. prosinca 2017. godine Sudu uputi, u skladu s člankom 46. stavkom 4. Konvencije, pitanje o tome je li Republika Azerbajdžan propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Konvencije da se podvrgne presudi Suda od 22. svibnja 2014. u predmetu *Ilgar Mammadov* te pozvao Republiku Azerbajdžan da svoja sažeta stajališta o tom pitanju dostavi najkasnije do 29. studenoga 2017. godine;

Ponovno podsjećajući na to

a. da je u prethodno navedenoj presudi Sud utvrdio da je došlo ne samo do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije jer nisu iznesene nikakve konkretne činjenice ni informacije koje bi izazvale sumnju kojom bi se opravdalo iznošenje optužbi protiv podnositelja zahtjeva ili njegovo uhićenje i istražni zatvor, nego i do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. jer je stvarna svrha tih mjera bila njegovo ušutkavanje ili kažnjavanje jer je kritizirao vladu;

b. da je obveza tužene države iz članka 46. stavka 1. Konvencije da se podvrgne svim konačnim presudama u predmetima u kojima je stranka te da ta obveza podrazumijeva, osim isplate pravedne naknade koju dosudi Sud, da vlasti tužene države donesu prema potrebi pojedinačne mjere kako bi

okončale utvrđene povrede i uklonile njihove posljedice da bi se, koliko je to moguće, ostvario povrat u prijašnje stanje;

c. da je Odbor pri svom prvom ispitivanju od 4. prosinca 2014. pozvao na donošenje pojedinačnih mjera koje su s obzirom na prethodnu presudu potrebne da bi se osigurao otpust podnositelja zahtjeva bez odgode;

d. da je Odbor kasnije donio brojne odluke i privremene rezolucije u kojima je istaknuo bitne nedostatke u kaznenom postupku koji su utvrđeni u zaključcima Suda na temelju članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije, kao i zahtijevao hitni bezuvjetni otpust podnositelja zahtjeva;

e. da je kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva pred Vrhovnim sudom zaključen 18. studenoga 2016. godine, a da pritom nisu uzete u obzir posljedice povreda koje je utvrdio Europski sud, osobito povrede članka 18. u vezi s člankom 5. Konvencije;

f. da je tijekom tri godine od trenutka kada je presuda Suda postala konačna podnositelj zahtjeva zadržan u zatvoru na temelju kaznenog postupka koji ima nedostataka;

Smatra da se u ovim okolnostima Republika Azerbajdžan, zbog toga što nije osigurala bezuvjetni otpust podnositelja zahtjeva, odbija podvrgnuti konačnoj presudi Suda;

Odlučuje uputiti Sudu, u skladu s člankom 46. stavkom 4. Konvencije, pitanje o tome je li Republika Azerbajdžan propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1.;

Sažeta stajališta Republike Azerbajdžan o pitanju postavljenom Sudu priložena su ovdje:

Dodatak: Stajališta Republike Azerbajdžan

„UVOD

1. Na 1298. sastanku održanom 25. listopada 2017. godine zamjenici ministara donijeli su privremenu rezoluciju CM/ResDH(2017)379, kojom je Odbor Republiku Azerbajdžan službeno obavijestio o svojoj namjeri da na 1302. sastanku (o ljudskim pravima) koji će se održati 5. prosinca 2017. godine Sudu uputi, u skladu s člankom 46. stavkom 4. Konvencije, pitanje o tome je li Republika Azerbajdžan propustila ispuniti svoju obvezu iz članka 46. stavka 1. Konvencije koja proizlazi iz presude Suda u predmetu Mammadov protiv Azerbajdžana (br. 15172/13, 22. svibnja 2014.).

2. Odgovarajući na poziv Odbora iz prethodne rezolucije zamjenika, Vlada Republike Azerbajdžan dostavlja svoja stajališta o pitanju izvršenja presude Suda u prethodnom predmetu.

ČINJENICE

3. Dana 4. veljače 2013. godine podnositelj zahtjeva optužen je za kaznena djela iz članka 23. (organizacija radnji protiv javnog reda ili aktivno sudjelovanje u njima) i 315.2 (pružanje otpora državnim službenicima ili nasilje protiv njih, koji predstavljaju prijetnju njihovom životu ili zdravlju) Kaznenog zakona te je uhićen na temelju odluke Suda okruga Nasimi. Dana 30. travnja 2013. godine podnositelj zahtjeva optužen je na temelju članka 220.1 (masovni neredi) i 315.2 Kaznenog zakona.

4. Dana 17. ožujka 2014. godine Sud za teška kaznena djela u Shakiju osudio je podnositelja zahtjeva na temelju članka 220.1 i 315.2 Kaznenog zakona i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.

5. Dana 24. rujna 2014. godine Žalbeni sud u Shakiju potvrdio je presudu prvostupanjanskog suda. Člankom 407.2 Kaznenog zakona Republike Azerbajdžan predviđeno je da presuda postaje pravomoćna nakon što Žalbeni sud donese odluku. Stoga počevši od 24. rujna 2014. godine podnositelj zahtjeva više nije bio u istražnom zatvoru i počeo je izdržavati svoju kaznu.

6. Dana 22. svibnja 2014. godine Sud (Prvi odjel) donio je presudu u kojoj je utvrdio da je došlo do povrede članka 5. stavka 1. točke (c), članka 5. stavka 4., članka 6. stavka 2. Konvencije i članka 18. Konvencije u vezi s člankom 5. Konvencije. Ta je presuda postala konačna 13. listopada 2014. godine.

POSTUPCI ODBORA MINISTARA U SVRHU NADZORA NAD IZVRŠENJEM PRESUDA SUDA

7. Pravilo 6. Pravilnika Odbora ministara glasi kako slijedi:

„1. Kada u presudi dostavljenoj Odboru ministara u skladu s člankom 46. stavkom 2. Konvencije Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili Protokola uz nju i/ili dodijeli pravednu naknadu oštećenoj osobi u skladu s člankom 41. Konvencije, Odbor poziva predmetnu visoku ugovornu stranku da ga obavijesti o mjerama koje je visoka ugovorna stranka poduzela ili namjerava poduzeti povodom presude s obzirom na njezinu obvezu da se podvrgne presudi u skladu s člankom 46. stavkom 1. Konvencije.

2. Prilikom nadzora izvršava li predmetna visoka ugovorna stranka presudu Odbor ministara, u skladu s člankom 46. stavkom 2., ispituje:

a. je li plaćena pravedna naknada koju je Sud dosudio, uključujući i zatezne kamate ako su dosuđene; te

b. ako je potrebno, a uzimajući u obzir diskrecijsku ovlast predmetne visoke ugovorne stranke da sama odabere mjere potrebne za poštovanje presude:

i. jesu li poduzete pojedinačne mjere radi osiguranja prestanka povrede i radi vraćanja oštećene osobe, koliko je to moguće, u položaj u kojem je bila prije povrede Konvencije;

ii. jesu li donesene opće mjere radi sprečavanja novih povreda sličnih onoj ili onima koje su utvrđene ili radi prestanka povreda koje traju.”

DONESENE POJEDINAČNE MJERE

8. Dana 25. prosinca 2014. godine podnositelju zahtjeva isplaćeno je ukupno 22.000,00 eura (EUR) na ime naknade nematerijalne štete te troškova i izdataka.

9. Odlukom od 13. listopada 2015. Vrhovni sud ukinuo je presudu Žalbenog suda u Shakiju od 24. rujna 2014. jer je utvrdio da niži sud nije dostatno obrazložio zašto je odbio zahtjeve podnositelja zahtjeva za saslušanje dodatnih svjedoka i ispitivanje drugih dokaza te da je time prekršio domaća postupovna pravila i zahtjeve iz članka 6. Konvencije. Predmet je vraćen Žalbenoj sudu u Shakiju na ponovni postupak u skladu s domaćim postupovnim pravilima i konvencijskim zahtjevima.

10. Dana 29. travnja 2016. godine Žalbeni sud u Shakiju dovršio je ispitivanje predmeta podnositelja zahtjeva i potvrdio presudu Suda za teška kaznena djela u Shakiju od 17. ožujka 2014. Posebno je pažljivo razmotrio zaključke Suda iz prve presude Mammadov te ispravio nedostatke utvrđene u postupku koji su doveli do osude podnositelja zahtjeva.

OPĆE MJERE

11. U prosincu 2015. godine na temelju članka 52. Konvencije glavni tajnik Vijeća Europe pokrenuo je istragu kako bi saznao kako se u domaćem pravu u određenoj državi osigurava da se Konvencija ispravno provodi.

12. Dana 11. siječnja 2017. godine misija koju je imenovao glavni tajnik posjetila je Azerbajdžan i održala rasprave s pravosudnom, zakonodavnom i izvršnom vlasti kako bi obuhvatila sva pitanja povezana s izvršenjem presude Suda u predmetu podnositelja zahtjeva. Vlasti su potvrdile da su spremne

razmotriti sva rješenja za daljnje izvršenje presude Suda koja je predložila misija.

13. Dana 10. veljače 2017. godine predsjednik Republike Azerbajdžan potpisao je izvršnu uredbu „Poboljšanje rada zatvorskog sustava, humanizacija kaznenih politika te povećanje broja alternativnih sankcija i nezatvorskih postupovnih mjera zabrane”.

14. Izvršnom uredbom obuhvaćen je niz pitanja koje je Sud postavio u svojoj presudi, uključujući postojanje osnovane sumnje da je počinjeno kazneno djelo u vrijeme uhićenja te razmatranje alternativnih mjera zabrane na razini mjerodavnih tijela.

15. Daljnja humanizacija kaznenih politika u Azerbajdžanu navedena je kao jedan od ciljeva dokumenta. Navedeno je da bi se, kada istražna tijela i sudovi primjenjuju mjere zabrane, trebale strogo poštovati odredbe kaznenoprocenog prava povezanog s osnovama za uhićenje te da bi se stupanj primjene alternativnih sankcija i mjera postupovne prisile trebao proširiti tako da se njome postignu ciljevi kažnjavanja i mjera zabrane kroz nezatvorska sredstva.

16. Predsjednik Republike Azerbajdžan predložio je Vrhovnom sudu, Uredu glavnog tužitelja te uputio Ministarstvo pravosuđa da se izrade nacrti zakona kojima se dekriminaliziraju određena kaznena djela, uvode odredbe o kaznama koje su alternativa kazni zatvora, utvrđuju osnove za nezatvorske mjere zabrane i kazne koje su alternativa kazni zatvora, osigurava šira primjena instituta zamjene ostatka kazne zatvora lakšom kaznom, uvjetnim otpustom i uvjetnom kaznom, povećava broj slučajeva u kojima se primjenjuju mjere zabrane koje su alternativa uhićenju, pojednostavnjuju se pravila za zamjenu uhićenja alternativnim mjerama zabrane te se dodatno ograničavaju osnove za uhićenje u slučaju niskorizičnih ili lakših kaznenih djela.

17. Predsjednik je također preporučio Uredu glavnog tužitelja da prije izdavanje naloga za uhićenje prvo razmotri mogućnost alternativnih mjera zabrane.

18. Preporučeno je i sudovima da ispituju postojanje osnovane sumnje da je pojedinac počinio kazneno djelo, kao i osnova za uhićenje, kada odlučuju o mjerama zabrane te argumente u korist alternativnih mjera.

19. Prema izvršnoj uredbi Vrhovni sud mora stalno analizirati sudsku prasku sudova o primjeni uhićenja i izricanju kazne zatvora.

20. Dana 20. listopada 2017. godine Nacionalna skupština Republike Azerbajdžan donijela je Zakon o izmjenama Kaznenog zakona, kojim je izmijenila više od tristo kaznenopravnih odredbi. Osim dekriminalizacije određenih djela, zakonom se predviđa uvođenje sankcija koje su alternativa kazni zatvora i pojednostavnjenih pravila o prijevremenom otpustu. Stupit će se na snagu 1. prosinca 2017. godine. Zakonom se predviđa dodavanje članka 76.3.1-1 kojim se otvara mogućnost uvjetnog otpusta nakon što se izdrži dvije trećine kazne zatvora izrečene za počinjenje teških kaznenih djela. U skladu s tom izmjenom podnositelj zahtjeva ispunjavao bi uvjete za uvjetni otpust počevši od 4. kolovoza 2017. godine.

21. Dana 1. prosinca 2017. godine Parlament će ispitati, u trećem čitanju, izmjene Zakona o kaznenom postupku i Kaznenog zakona, koje su u skladu s preporukama iz predsjedničke Uredbe.

22. U međuvremenu se, uslijed preporuka danih istražnim tijelima i sudbenoj vlasti, broj pritvorenika u istražnom zatvoru i dalje smanjuje: broj pritvorenika u istražnom zatvoru smanjio se za 25 % u devet mjeseci. Osim toga, broj sudskih odluka o uhićenju pojedinaca smanjio se za 24 % u usporedbi s 2016. godinom.

23. Zaključno, uzimajući u obzir nepostojanje bilo kakve presude Suda na temelju koje bi se osigurao hitni otpust podnositelja zahtjeva i diskrecijsko pravo visoke ugovorne stranke da odabere sredstva potrebna za poštovanje presude Suda, Vlada smatra da je provela mjere potrebne za poštovanje presude Suda u ovom predmetu.”

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524

